

Piata hlava

VÝZNAM ČASU A JEHO POČÍTANIE

I. ÚVOD

Piata hlava Návrhu je venovaná problematike času. V prvých troch dieloch sa rozoberá rôzny význam času pre súkromnoprávne vzťahy, štvrtý diel sa zaoberá pravidlami počítania času. Piata hlava – vzhľadom na jej zaradenie do všeobecnej časti Návrhu – neupravuje všetky následky času v súkromnom práve, ale len tie, ktoré sú všeobecné, teda ktoré sa vzťahujú na všetky, resp. na viacero právnych vzťahov. Tie následky, ktoré sú špecifické len pre určitý druh vzťahov, sú upravené v hlave, ktorá sa daným druhom vzťahov zaoberá. Preto sa napríklad piata hlava nevenuje vydržaniu, keďže ide o osobitnú otázku nadobúdania a straty vecných práv. Návrh neupravuje ani tie následky plynutia času, ktorých výslovná úprava by bola zbytočná a plnila by len deklaratórnu funkciu, resp. existovala by len „pre úplnosť“. Návrh preto napríklad neupravuje, že práva zanikajú uplynutím času, na ktoré boli obmedzené. Takýto dôsledok totiž vyplýva už sám osebe zo skutočnosti, že právo bolo časovo obmedzené.

Prvý diel piatej hlavy sa venuje **premlčaniu**. Na rozdiel od doterajšej úpravy sa však premlčanie v Návrhu obmedzuje len na nároky (*Anspruchs*), teda na vzťažné (relatívne) právo jednej určitej osoby požadovať od druhej určitej osoby, aby niečo konala alebo opomenula. To znamená, že práva, ktoré nemajú podobu nároku, nepodliehajú premlčaniu. Premlčaniu preto podľa Návrhu nepodliehajú napríklad mocenské, teda nevzťažné (absolútne) práva (*Beherrschungsrechte*) ako napr. právo vlastnícke, ani tvorivé práva (*facultates*, *Gestaltungsrechte*) ako napr. právo uskutočniť určitý právny úkon, vrátane práv uplatniť určitú námietku (*exceptiones*, *Einrede*). Takéto riešenie je prijaté napr. aj v § 194 BGB, čl. 117 KC či čl. 127 OR.

Úprava premlčania v piatej hlave však nie je komplexná. Na rozdiel od doterajšieho stavu Návrh obsahuje len všeobecnú úpravu premlčania, teda len otázky všeobecne platné pre všetky druhy nárokov. Akékoľvek osobitosti, ktoré sa nedajú takto zovšeobecniť, sú upravené na mieste, kde sa nachádza úprava príslušného nároku. Napríklad úprava plynutia premlčacej lehoty nároku na náhradu škody či nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia bola presunutá do časti Návrhu, ktorý upravuje tieto nároky. Dôvodov na takúto zmenu bolo niekoľko. Predovšetkým sa takto zachovala všeobecnosť úpravy a zároveň sa táto úprava sprehľadnila. Zároveň sa javí byť vhodnejšie, ak sa adresát normy o určitom nároku zoznámí s premlčaním tohto nároku práve na mieste, kde je tento nárok upravený. A v neposlednom rade komplexná úprava by nebola celkom dobre realizovateľná, pretože najmä v osobitných predpisoch budú aj naďalej upravené osobitné otázky premlčania.

Úprava premlčania v piatej hlave taktiež neupravuje niektoré účinky premlčania, a to vplyv premlčania na možnosť započítať premlčanú pohľadávku ani vplyv na trvanie zabezpečenia. Tieto otázky budú upravené na príslušných miestach upravujúcich započítanie a zabezpečenie, čím sa zabezpečí komplexnosť noriem o týchto inštitútoch.

Pri príprave Návrhu bolo zvažované, či úpravu premlčania ponechať vo všeobecnej časti, alebo ju presunúť do knihy o záväzkoch, ako to svojho času navrhoval V. Knapp¹ či Š. Luby² a ako to vidíme napríklad vo švajčiarskom práve. Táto otázka bola o to podstatnejšia, že sa podľa Návrhu premlčávajú už len nároky, nie iné typy subjektívnych práv. Knapp aj Luby majú pravdu v tom, že predmetom premlčania sú zväčša len záväzkové nároky, teda nároky vyplývajúce z pohľadávok. Rovnako aj samotný Návrh počíta primárne s premlčaním záväzkových nárokov. Na druhej strane, nárokom – ako bol definovaný vyššie – môžu disponovať všetky druhy subjektívnych práv. Napríklad vlastnícke právo v sebe zahŕňa nárok na vydanie veci. Takýto nárok pritom nie je nárokom záväzkovým, pretože nevyplýva z pohľadávky, ale z vlastníckeho práva. Nie je preto vylúčené, že zákonodarca sa rozhodne, resp. že doktrína či súdna prax dospeje k názoru, že aj niektoré takéto nároky podliehajú premlčaniu.

¹ KNAPP, V. *Předmět a systém československého socialistického práva občanského*. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1959, s. 269.

² LUBY, Š. *Systematika jednotlivých částí systému socialistického občianskeho práva*. In *Právnícké štúdie*, 1967, roč. XV, č. 4, s. 760.

Aby sa zamedzilo tomu, že sa na takéto nezáväzkové nároky bude musieť úprava premlčania aplikovať len analogicky, bola úprava premlčania ponechaná vo všeobecnej časti. Z tohto dôvodu – teda z dôvodu, že premlčaniu môžu podliehať nielen nároky z pohľadávok – Návrh pri premlčaní nepoužíva pomenovanie „veriteľ“ a „dlžník“, ale všeobecné pomenovania „povinná osoba“ a „oprávnená osoba“.

Druhý diel sa venuje **prepadnutiu lehôt**, teda úprave preklúzie. Na rozdiel od doterajšieho práva Návrh o tejto situácii nehovorí len ako o neuplatnení práva (§ 583 OZ), ale ju výslovne pomenúva. Pomenovanie právnych inštitútov (ustanovizní) totiž zvyšuje prehľadnosť právnej úpravy a v praxi znižuje riziko nejednotného chápania právnických výrazov. Návrh dal pritom prednosť slovenskému výrazu „prepadnutie lehôt“ pred cudzojazyčným výrazom „preklúzia“. Uprednostnenie slovenského ekvivalentu totiž viac zodpovedá bežnej reči, v ktorej sa skôr stretáme so zvratmi ako napr. „lehota prepadne“ či „prepadná lehota“, než so zvratmi „právo, resp. lehota prekluduje“, alebo „prekluzívna lehota“.

Od súčasnej úpravy sa Návrh líši v tom, že nedefinuje preklúziu ako zánik práva v dôsledku jeho neuplatnenia v určenej lehote, ale len ako prepadnutie lehoty. Preklúzia sa totiž nemusí týkať len zániku práva v dôsledku márneho uplynutia lehoty na jeho uplatnenie. O preklúziu môže ísť aj vtedy, ak právo zanikne v dôsledku márneho uplynutia lehoty na iný úkon ako je uplatnenie práva, napr. na určité oznámenie. Okrem toho, márne uplynutie prepadnej lehoty nemusí viesť len k zániku práva, ale aj k tomu, že právo vôbec nevznikne. Preto sa prepadnutie lehoty v Návrhu definuje širšie, a to v nadväznosti na učenie Š. Lubyho.³

Vzhľadom na to, že problematika prepadných lehôt sa netýka len nárokov, ale aj iných, predovšetkým tvorivých práv (právo zrušiť prejav vôle, právo odstúpiť od zmluvy a pod.), úprava hovorí o zániku, resp. práv všeobecne, nie o zániku či vzniku nárokov. Z rovnakého dôvodu sa úprava prepadnutia lehôt presúva zo záväzkovej (§ 583 OZ) do všeobecnej časti, ako to navrhoval V. Knapp.⁴

Tretí diel sa venuje novej, v doterajšom práve neupravenej problematike tzv. **zmlčania práv** (*Verwirkung*). V zmysle Návrhu sa právo zmlčí vtedy, keď by sa jeho výkon prial povinnosti správať sa čestne a poctivo, a to práve vzhľadom na dlhý, zákonom však nedefinovaný čas bezdôvodného neuplatňovania práva. Ide teda o ustanovizeň, ktorej základ spočíva v parémii *venire contra factum proprium*. V takomto prípade sa podľa Návrhu výkonu práva neposkytne právna ochrana. Zavedenie tejto ustanovizne je odôvodnené najmä skutočnosťou, že Návrh s premlčaním počíta len pri nárokoch, nie však pri iných typoch subjektívnych práv. Pri takýchto iných právach by bez zmlčania hrozilo riziko, že budú môcť byť uplatňované bez časového obmedzenia, čo by sa prialo princípu právnej istoty. Ustanovizeň zmlčania práva nie je pritom v našom právnom prostredí úplne neznáma. Nájsť ju možno v staršej judikatúre,⁵ ale aj v súčasnosti existujú hlasy pre jej využitie, hoci ju nenazývajú zmlčaním, ale prepadnutím práva.⁶ Aby sa však vyhlo riziku zamieňaniu tohto inštitútu s inštitútom prepadnutia lehôt, bolo zvolené – opäť nadväzujúc na učenie Š. Lubyho⁷ – pomenovanie „zmlčanie práv“, ktoré aj lepšie vystihuje podstatu tejto ustanovizne.

Pri príprave Návrhu bolo zvažované, či je takéto osobitná výslovná úprava potrebná, a teda či neponechať následky výkonu práva po dlhšom časovom období na všeobecnú úpravu následkov porušenia povinnosti správať sa čestne a poctivo (§ 6). V prvej hlave Návrhu je totiž ustanovené, že „[k]aždý sa má v právnom styku správať čestne a poctivo a každý môže od druhého také správanie očakávať“. Porušenie tejto povinnosti je teda protiprávnym činom, preto výkon práva a povinnosti, ktorý sa tejto povinnosti prial, nemôže už z podstaty veci požívať právnu ochranu. Nakoniec však bol prijatý záver o potrebe osobitnej úpravy, ktorá by

³ LUBY, Š. *Slovenské všeobecné súkromné právo. I. zväzok. Úvodná časť – Všeobecná časť – Osobnostné právo*. Bratislava : Knížnica Právnickej jednoty v Bratislave, 1941, s. 390.

⁴ KNAPP, V. *Předmět a systém československého socialistického práva občanského*. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1959, s. 269. Š. Luby však hájil názor, že preklúzia patrí do záväzkového práva. Pozri LUBY, Š. *Systematika jednotlivých častí systému socialistického občianskeho práva*. In *Právnické štúdie*, 1967, roč. XV, č. 4, s. 761.

⁵ Pozri Úradná sbierka č. 1326, Zásadné rozhodnutia č. 471.

⁶ Pozri ŠTEVČEK, M., STRAKA, R. In ŠTEVČEK, M., DULAK, A., BAJÁNKOVÁ, J., FEČÍK, M., SEDLAČKO, F., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Občiansky zákonník I. § 1 – § 450. Komentár*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2019, s. 740-741; alebo ŠVESTKA, J., ČEŠKA, Z. a CHYSKÝ, J. *Promlčení a prekluze v čs. právním řádu*. Praha : Orbis, 1967, s. 9-10.

⁷ LUBY, Š. *Slovenské všeobecné súkromné právo. I. zväzok. Úvodná časť – Všeobecná časť – Osobnostné právo*. Bratislava : Knížnica Právnickej jednoty v Bratislave, 1941, s. 391.

detailnejšie upravovala predpoklady zmlčania a ktorá by striktne limitovala odopieranie práva pre ich dlhodobé nevykonávanie. Tým sa zároveň vylúči riziko, aby sa k odopieraniu práva neprístupovalo príliš benevolentne. Deklarovať zmlčanie práva, a tým mu odoprieť právnu ochranu možno totiž len výnimočne. Ako totiž trefne poukazoval už Š. Luby, k zmlčaniu práv nemožno pristupovať „veľmi voľne, lebo zásadne zo samého neuplatňovania práva nikto nie je oprávnený uzatvárať na zrieknutie sa práva a pod.“⁸ Navrhovaná úprava má zabezpečiť práve tento cieľ.

Rovnako bolo pri príprave Návrhu zvažované, či nebude úprava zmlčania vzhľadom na svoju neurčitost' spôsobovať v právnom styku problémy. Istá dávka neurčitosti je však prítomná vždy, kedy sa aplikuje ustanovenie založené na generálnych klauzulách, akými sú napr. dobré mravy, poctivosť, čestnosť a pod. Preto len všeobecnosť a neurčitost' nemôžu byť dôvodmi pre neprijatie úpravy. Naopak, bez tejto úpravy – ktorá presne vymedzuje, čo sa musí skúmať pri aplikácii zmlčania – by sa otvorili takto vopred nelimitované možnosti dosiahnuť účinky zmlčania za pomoci aplikácie generálnej klauzuly o poctivosti a čestnosti v právnom styku. Samozrejme, postupom času by aj súdna prax i doktrína dospela k určitým obmedzeniam, Avšak vzhľadom na to, že ide o závažnú otázku, pri ktorej si prax môže riešenie vyžadovať ihneď po prípadnom prijatí Návrhu (najmä z dôvodu bezpečnosti právneho styku), sa ako vhodnejšie javí, aby otázku zmlčania práv Návrh upravoval výslovne.

Štvrtý, posledný diel piatej hlavy je venovaný **pravidlám počítania času**. Návrh tieto pravidlá upravuje v omnoho väčšom detaile, než je tomu dnes. Doterajšia úprava viaceré pravidlá neupravovala, preto riešenie niektorých situácií vyvolávalo zbytočné problémy. Okrem toho boli niektoré pravidlá, ktoré doterajšie právo upravovalo kazuisticky pri jednotlivých zmluvách (napr. § 415 ObZ), zovšeobecnené a presunuté práve do štvrtého dielu piatej hlavy. Samotné pravidlá počítania času sa zásadne neodlišujú od pravidiel teraz platných.

Najväčšou zmenou – alebo skôr spresnením – je pravidlo, že doby, pre ktorých začiatok je rozhodný začiatok dňa (napr. od 1. 1., od pondelka a pod.), a nie nejaká skutočnosť či okamih v priebehu dňa (doručenie výpovede či odstúpenia, uzavretie zmluvy a pod.), sa nekončia dňom, ktorý sa pomenovaním alebo označením zhoduje s ich začiatkom, ale dňom, ktorý takémuto dňu predchádza. Preto jednoročná doba začínajúca plynúť 1. 1. 2022 uplynie 31. 12. 2022, nie až 1. 1. 2023. Takéto riešenie – navrhnuté po vzore § 188 BGB – lepšie zodpovedá bežnému vnímaniu dĺžky tohto druhu dób.

II. K jednotlivým ustanoveniam Návrhu

1. Premlčanie nárokov (§ 158 – 176)

Navrhovaná úprava premlčania nárokov sa od tej doterajšej koncepčne líši vo viacerých smeroch. Po prvé, ako už bolo uvedené, premlčaniu podliehajú len nároky, nie iné práva či oprávnenia. Dôvodom tejto zmeny je skutočnosť, že doterajšia, široko nastavená úprava umožňovala dospieť k nie úplne korektným záverom, akým je napríklad záver o trojročnej premlčacej lehote práva dovoľávať sa relatívnej neplatnosti (ZSP 4/2008) či práva odstúpiť od zmluvy (R 22/1995), hoci bezpečnosť právneho styku si vyžaduje, aby sa takéto práva vykonávali čo najskôr (čo platí najmä o tvorivých právach ako napr. tých práve spomenutých). Z tohto dôvodu nebolo v Návrhu potrebné ustanovovať, že vlastnícke právo sa nepremlčiava (§ 100 ods. 2 OZ), keďže vlastnícke právo je mocenským subjektívnym právom, nie nárokom. Na druhej strane, z vlastníckeho práva prameniace právo na vydanie veci už nárokom je. Jeho vylúčenie spod premlčania sa však neupravuje vo všeobecnej časti, ale v knihe o vecných právach.

Po druhé, Návrh považuje premlčanie za hmotnoprávny inštitút, preto je zbytočné, aby zákon ustanovoval, že súd po vznesení námietky nemôže právo priznať alebo uznať (§100 ods. 1 OZ, § 388 ods. 1 ObZ). Ide o posun oproti doterajšiemu prístupu, keď bolo premlčanie často považované za inštitút na pomedzi hmotného a procesného práva, a to „až tak, že patrí právu hmotnému aj procesnému alebo ani jednému z nich“ (Ú 1/2008). Takýto prístup však vec skôr zahmlieval, ako objasňoval. Návrh preto – rešpektujúc napr. názor O. Ovečkovej⁹ ako aj prístup zakotvený v § 152 CSP – vychádza zo stanoviska, že premlčanie je hmotnoprávny inštitút. Námietka premlčania ako obrana proti nároku druhej strany je preto rovnakou hmotnoprávnou

⁸ Tamže.

⁹ OVEČKOVÁ, O. *Premlčanie v obchodnom práve*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015, s. 91.

námietkou, akou je napríklad námietka nesplnenej zmluvy (*exceptio non adimpleti contractus*). Takýto prístup poskytne jednoznačnejšie odpovede na viaceré otázky, napr. či je možné raz vznesenú námietku vziať späť. Ak námietka premlčania zhmotňuje hmotnoprávne oprávnenie odoprieť plniť, potom nemôže povinnej osobe nič brániť takúto námietku vziať späť. Rovnako, keďže nejde o inštitút procesného práva, je vyriešená otázka, či môže súd strany o práve uplatniť námietku premlčania poučovať.

Po tretie, Návrh počíta s možnosťou predĺženia aj skrátenia premlčacích lehôt. Hoci Občiansky zákonník výslovne možnosť odchyliť sa od zákonných dĺžok nezakazoval, väčšinový názor sa v súčasnosti kloní ku nemožnosti takéhoto odchylenia.¹⁰ Takýto prístup však nemožno považovať za súladný so zásadou individuálnej autonómie, a to o to viac v situácii, kedy zákon ustanovuje pomerne krátke premlčacie lehoty. Na druhej strane, sloboda v určovaní dĺžky premlčania nemôže byť neobmedzená, keďže premlčanie je predovšetkým poriadkovým inštitútom, ktorý má prinášať stabilitu a bezpečnosť právneho styku. Preto Návrh počíta s určitými obmedzeniami možnosti predĺženia a skrátenia premlčacích lehôt.

Po štvrté, všeobecný začiatok plynutia premlčacej lehoty sa Návrhom mení z objektívneho na subjektívny. Doterajšie právo je postavené na objektívnom začiatku premlčacej lehoty, keďže § 101 ods. 1 OZ ustanovuje, že všeobecná premlčacia lehota plynie odo dňa, kedy sa právo mohlo vykonať po prvý raz. Tento prístup však môže vyvolávať problémy a nespravodlivosti, keďže premlčacia lehota začne neraz plynúť, aj keď sa oprávnená osoba o skutočnostiach, z ktorých možno vyvodí vznik nároku a identifikáciu povinnej osoby, nemohla dozvedieť ani pri vynaložení náležitej starostlivosti. Zároveň ide o prístup, ktorý je v rozpore s parémiou *vigilantibus iura scripta sunt*, ktorá predstavuje jeden z hlavných východísk premlčania. Návrh sa preto priklonil k súčasným európskym tendenciám, ktoré kladú dôraz na subjektívny, nie objektívny prvok začiatku premlčacej lehoty (§ 619 ČOZ, § 199 BGB, čl. III.-7:301 DCFR, čl. 150 pPKC¹¹).

A po piate, ako už bolo uvedené, Návrh sa vo všeobecnej časti nesnaží o komplexnú úpravu premlčania. Jednotlivé špecifické úpravy sú preto zasadené na tie miesta Návrhu, ktoré upravujú príslušný nárok, o ktorého premlčanie ide. Takéto riešenie sa javí byť konzistentnejšie s povahou všeobecnej časti (keďže tá by mala upravovať všeobecné otázky, nie otázky osobitné), ale aj so snahou o prehľadnosť zákonnej úpravy, ktorej lepšie zodpovedá prístup, že sa bude o špecifickom premlčaní normovať práve tam, kde je to najprirodzenejšie, teda na mieste osobitnej úpravy príslušného nároku.

Pokiaľ ide o terminológiu, Návrh v súlade so súčasnou právnou náukou¹² považuje dobu premlčania za lehotu. Ide totiž o prípad, kde je časový úsek určený oprávneným osobám, aby do jeho konca uplatnili svoj nárok, inak vznikne povinnej osobe právo odoprieť plniť. Ide teda o lehotu, tak ako je definovaná v § 25.

A. Predmet premlčania (§ 158)

Ako bolo už uvedené, podľa Návrhu majú premlčaniu podliehať len nároky, nie iné oprávnenia vyplývajúce zo subjektívnych práv, ani subjektívne práva ako také. Návrh za nárok považuje právo jednej určitej osoby požadovať od druhej určitej osoby, aby niečo konala alebo nekonala (rovnako, ako to čini § 194 BGB). Ide teda o vzťažné (relatívne právo). Na rozdiel od vnímania nároku v doktríne aj judikatúre, však Návrh nestotožňuje nárok s „oprávnením použiť prostriedky dané príslušnými predpismi na vynútenie subjektívneho práva súdom, arbitrážou, administratívnym orgánom, resp. vlastným úkonom“,¹³ resp. s „možnosťou domáhať sa právnej ochrany realizácie subjektívneho práva“. ¹⁴ Podľa súčasnej náuky

¹⁰ Pozri LALÍK, M. In VOJČÍK, P. a kol. *Občiansky zákonník. Stručný komentár*. 3. vydanie. Bratislava : Iura Edition, 2010, s. 228; FEKETE, I. *Občiansky zákonník 1. Veľký komentár*. 3. vydanie, Bratislava : Eurokódex, 2018, § 100; alebo ŠTEVČEK, M. In ŠTEVČEK, M., DULAK, A., BAJÁNKOVÁ, J., FEČÍK, M., SEDLAČKO, F., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Občiansky zákonník 1. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 677. Opačne ale LUBY, Š. Význam času v rekodifikovanom občianskom práve. In *Právny obzor*, 1965, roč. XLVIII, č. 1, s. 45; alebo ŠVESTKA, J. Základní teoretické otázky promlčení v občanském zákoníku ČSSR. In *Právník*, 1965, roč. CIII, č. 8, s. 689.

¹¹ Projekt nového polského Kodeksu cywilnego z r. 2016.

¹² Pozri ŠTEVČEK, M., STRAKA, R. In ŠTEVČEK, M., DULAK, A., BAJÁNKOVÁ, J., FEČÍK, M., SEDLAČKO, F., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Občiansky zákonník I. § 1 – § 450. Komentár*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2019, s. 744.

¹³ LUBY, Š. Občianskoprávny nárok. In *Právnické štúdie*, 1958, roč. IV, č. 1, s. 3 a nasl., a č. 2, s. 256 a nasl.

¹⁴ OVEČKOVÁ, O. *Premĺčanie v obchodnom práve*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015, s. 87.

procesného práva je totiž oprávnenie obrátiť sa na súd, resp. právo, aby súd žalobu prejednal v súlade so zákonnou úpravou civilného procesu, čisto procesným nárokom v podobe práva na súdnu ochranu. Oprávnenie „použiť prostriedky dané príslušnými predpismi na vynútenie subjektívneho práva súdom, arbitrážou či administratívnym orgánom“ nie je preto odrazom hmotného subjektívneho práva, ale je právom voči štátu, ktoré má verejnoprávnú povahu.¹⁵

S riešením, že premlčaniu podliehajú len nároky, pritom počítal už Projekt z r. 2018, ktorý však premlčanie viazal iba na nároky z pohľadávok, teda na záväzkové nároky.¹⁶ Ako už bolo uvedené, takémuto prístupu v zásade niet čo vytknúť, pretože premlčanie sa spája primárne so záväzkovými subjektívnymi právami, teda pohľadávkami. Avšak vzhľadom na to, že nie je vylúčené, aby premlčaniu podliehali aj nezáväzkové nároky (napr. nároky vecnoprávne), Návrh dáva priestor, aby sa na takéto nároky právna úprava aplikovala priamo, nie analogicky. Analógia si totiž vyžaduje skúmanie podobnosti a teleologického pozadia, čo by mohlo podkopávať povahu právnej úpravy premlčania ako súboru tzv. poriadkových noriem (*formale Ordnungsvorschriften*), ktorých účelom je zavádzať do právneho styku poriadok a stabilitu a predchádzať sporom, nie ich vyvolávať.

Premlčaniu ale nemajú podľa Návrhu podliehať všetky nároky, ale len nároky majetkové, prípadne nároky, o ktorých to ustanoví zákon. Za majetkové nároky treba považovať nároky, ktoré tvoria súčasť majetku oprávnenej osoby, teda nároky, ktoré predstavujú majetkové aktívum. Majetkový charakter treba však odvodzovať od druhu nároku, nie od konkrétneho nároku. Preto nárok, aby veriteľovi dlžník odovzdal nejakú vec, ktorá nemá žiadnu hodnotu, zostáva nárokom majetkovým. Rovnako bude majetkovým nárokom nárok na poskytnutie peňažného zadosťučinenia za nemajetkovú škodu. Aj takýto nárok je totiž súčasťou majetku poškodeného. Za nemajetkové nároky možno považovať všetky ostatné nároky, napríklad nárok na ospravedlnenie, nárok na opravu, nárok na odstránenie následkov zásahu apod. Nemajetkové nároky sa podľa návrhu môžu premlčovať, iba ak to ustanovuje zákon. Ak takého ustanovenia niet, nemajetkový nárok nebude premlčaniu podliehať.

Návrh neustanovuje, že majetkové nároky podliehajú premlčaniu, ak to zákon nevyklučuje. Takýto záver totiž platí sám osebe. Vyplýva z faktu, že ide o všeobecnú úpravu, ako aj z pravidla *lex specialis derogat legi generali*. Snahou bolo, aby bol Návrh oprostý od takýchto dôvetkov. Ich prítomnosť na jednom mieste, ale neprítomnosť na druhom by totiž mohli vyvolávať zbytočné otázky. Samozrejme, tam, kde si to kontext vyžaduje, takýto dôvetok prítomný je. Ide však skôr o výnimočné situácie.

Tak ako doteraz, Návrh nepočíta s tým, že premlčaním nároku by malo zaniknúť aj samotné subjektívne právo, z ktorého nárok vyplýval. Tento záver vyplýva už len z toho, že premlčaním nároku vzniká len oprávnenie odoprieť plniť na premlčaný nárok, ako aj z toho, že plnenie premlčaného nároku, nezakladá povinnosť plnenie vrátiť (§ 159 ods. 1). Žiadna výslovná úprava preto nebola potrebná.

B. Námietka premlčania (§ 159)

Vzhľadom na to, že Návrh vychádza z hmotnoprávneho charakteru premlčania, podstatu premlčania vidí vo vzniku **práva povinnej osoby odoprieť plniť na premlčaný nárok**. Návrh teda nebráni, aby povinná osoba plnila, no umožňuje jej plnenie odoprieť. Uplatnenie tohto práva je vo svojej podstate hmotnoprávnou námietkou, prostriedkom obrany proti subjektívnemu právu oprávnenej osoby.

Z doterajšej úpravy (§ 389 ObZ) sa preberá výslovné pravidlo, že to, čo povinná osoba plnila na premlčaný nárok, nemôže žiadať späť, a to ani v prípade, ak o premlčaní nevedela, s doplnením, že to platí aj v prípade, ak o premlčaní vedieť ani nemohla (teda keď napríklad išlo o dlžníka, ktorá nebol schopný rozpoznať, že ide o premlčaný nárok). Takéto pravidlo by platilo aj bez výslovnej úpravy, pretože premlčaním nezaniká samotné subjektívne právo, predovšetkým pohľadávka (t. j. právo na plnenie). Právny dôvod na ponechanie si toho, čo bolo plnené, preto existuje aj naďalej. Napriek tomu bolo toto pravidlo v Návrhu uvedené výslovne, a to z dôvodu zakotvenia pravidla, že je nepodstatné, či povinná strana vedela alebo mohla o premlčaní vedieť.

Z faktu, že podstata premlčania spočíva v práve odoprieť plniť, vyplýva, že príslušný orgán môže na premlčanie nároku prihliadať, len ak povinná osoba namieta, že z dôvodu premlčania

¹⁵ Porovnaj MACUR, J. *Právo procesné a právo hmotné*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 49.

¹⁶ Pozri SEDLAČKO, F., ŠTEVČEK, M. K postate a účelu premlčania v súkromnom práve. In *Právny obzor*, 2019, roč. 102, č. 4, s. 346 a nasl.

využíva svoje právo odoprieť plniť. Bez toho totiž orgán nemôže vedieť, či povinná osoba svoje právo odoprieť plniť z dôvodu premlčania využila alebo nie. Na druhej strane, námietku premlčania – ako každú hmotnoprávnú námietku – možno uplatniť aj mimo procesu, napr. oznámením povinnej osoby voči oprávnenej. Ak teda súd zo zisteného skutkového stavu zistí, že povinná osoba svoje právo odoprieť plniť uplatnila, tak na premlčanie prihliadne, aj keď sa toho povinná strana v procese osobitne nedovoláva.

Žiadna námietka premlčania ale nie je potrebná na zamedzenie účinkov započítania práva, ktorého nárok sa premlčal, prípadne jeho uspokojenia zo zábezpeky. V týchto prípadoch už samotné márne uplynutie premlčacej lehoty spôsobuje neplatnosť započítania, resp. neoprávnenosť uspokojenia, ak sa, samozrejme, nejedná o zákonom ustanovené výnimky (§ XX). V takomto prípade musí súd v prípadnom spore na premlčanie prihliadať *ex offi*. Na druhej strane, v spomenutých situáciách pôjde o konanie, kde si povinná osoba uplatňuje nárok voči oprávnenej osobe, preto možno očakávať, že pri uplatnení tohto nároku vo vymedzení skutkového stavu uvedie práve premlčanie ako dôvod opodstatňujúci jej nárok.

Návrh výslovne rieši aj otázku, či možno neprihliadnuť na námietku premlčania. Podľa Návrhu to možné je, čím sa nadväzuje na doterajšiu súdnu prax (R 31/2020) i právnu náuku.¹⁷ Tento záver by sa dal implicitne vyvodiť už zo všeobecnej povinnosti správať sa čestne a poctivo, resp. zo zásady *nemo auditur propriam turpitudinem allegans*. Pridanou hodnotou výslovného riešenia je však to, že ustanovujú kritériá, ktoré treba zohľadniť. Prihliadať treba predovšetkým na to, či nebolo márne uplynutie premlčacej lehoty spôsobené povinnou stranou.

Podľa Návrhu sa práva odoprieť plniť nemožno vzdať. *Lege non distinguente* sa tento zákaz vzťahuje tak na vzdanie sa pred premlčaním nároku, ako aj po ňom. Dôvodom je, že rovnaké účinky možno dosiahnuť skrátením alebo predĺžením premlčacej lehoty, prípadne uznaním práva.

C. Dĺžka premlčacej lehoty (§ 160 – § 161)

V návrhu bola pre **všeobecnú premlčaciu lehotu** stanovená trojročná dĺžka (§ 160). Táto dĺžka sa teda uplatní vždy, ak pre príslušný nárok nie je predpísaná alebo dohodnutá iná dĺžka. Trojročná premlčacia lehota, vychádzajúca z dnešnej úpravy § 101 OZ, bola uprednostnená pred štvorročnou dĺžkou, ustanovenou v § 397 ObZ. Dôvodom je rýchlosť a zložitnosť súčasného života, ktoré si vyžadujú, aby boli nároky uplatňované čo najskôr. Pri množstve vzťahoch, do ktorých dnes bežne vstupujeme, je nemožné pamätať si všetky dlhy z nich vyplývajúce a uchovávať si príslušné dôkazy o ich splnení po dlhšiu dobu. Z tohto istého dôvodu Návrh nepreberá súčasnú úpravu, ktorá pre súdom alebo iným orgánom priznané nároky a nároky z uznania dlhu zakotvuje dlhšiu, až 10 ročnú premlčaciu lehotu. Pri uznaní dlhu bolo od 10 ročnej lehoty upustené aj z dôvodu, že povinná osoba si nemusí byť vedomá, že uznaním dlhu zakladá až takúto dlhú lehotu. Záujmy oprávnenej osoby nie sú pritom skrátením zásadnejšie dotknuté. Pri judikovaných nárokoch bude mať totiž stále tri roky na to, aby podala návrh na začatie exekúcie (§ 171 ods. 3); niet pritom rozumného dôvodu, aby s podaním návrhu otáľala. Je síce pravda, že oprávnená osoba by mohla začatie exekúcie časovo prispôsobiť okamihu, keď bude mať povinná osoba dostatočný majetok, no na druhej strane sa povinná osoba môže nechať oddlžiť, ak by jej hrozila exekúcia počas príliš dlhej doby. Oprávnená osoba by preto ani pri dlhej premlčacej lehote nemala uspokojenie nároku zabezpečené. Pokiaľ ide o uznanie dlhu, pokiaľ strany majú záujem na dlhšej premlčacej lehote, môže ju povinná osoba predĺžiť (§ 161); takéto riešenie, kde sú si obe strany vedomé, že predlžujú premlčaciu lehotu, sa zdá byť vhodnejšie a spravodlivejšie pre obe strany.

Aby sa učinilo zadosť zásade individuálnej autonómie, Návrh umožňuje, aby strany mohli **dĺžku premlčacej lehoty skrátiť aj predĺžiť** (§ 161). Postačuje na to jednostranný úkon tej strany, ktorej postavenie sa zhoršuje, teda povinnej osoby pri predĺžení lehoty a oprávnenej osoby pri jej skrátení. Jednostranný úkon musí byť písomný a možno ho uskutočniť tak pred, ako aj po uplynutí premlčacej lehoty. V tomto druhom prípade bude mať úkon spätné účinky a bude sa zväčša týkať len predĺženie.

Návrh však zároveň zakotvuje niekoľko obmedzení pre skrátenie aj predĺženie premlčacej lehoty. Jednostranne určená lehota nesmie nesmie uplynúť ako jeden rok a dlhšia ako 10 rokov [§ 161 písm. a)]. Obmedzenie skrátenia pod jeden rok odôvodnené tým, že kratšia než jednoročná lehota by neprimerane obmedzovala oprávnenú osobu, ktorá si pri uzavretí dohody nemusí uvedomovať všetky dôsledky krátkej premlčacej lehoty. Napríklad sa môže mylné

¹⁷ Pozri napr. STRAPÁČ, P., ĎURANA, M. Námietka premlčania a rozpor s dobrými mravmi. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2013, č. 4, s. 14 - 22 nasl.

domnievať, že povinná osoba svoj dlh splní včas, a teda, že otázku premlčania vôbec netreba riešiť. Obmedzenie predĺženia je zas odôvodnené poriadkovou funkciou premlčania, ktoré z dôvodu stability právneho styku musí niekde urobiť hranicu. Doba 10-rokov sa v tomto smere javí byť vhodnou. Ak by tieto obmedzenia neboli dodržané, tak sa na skrátenie pod jeden rok a predĺženie nad 10 rokov neprihliada; vo zvyšnej časti by však bolo skrátenie či predĺženie účinné. Ďalším obmedzením individuálnej autonómie, ktoré Návrh spomína výslovne, je zákaz skrátiť premlčaciu lehotu nároku spotrebiteľa voči obchodníkovi a predĺžiť lehotu nároku obchodníka voči spotrebiteľovi [§ 161 písm. b)]. Toto riešenie je v súlade so sociálnou funkciou občianskeho práva a so zásadou ochrany slabšej strany. Tieto obmedzenia pritom budú platiť bez ohľadu, že boli rovnako skrátené či predĺžené aj nároky druhej strany. Tretím obmedzením, ktoré Návrh zavádza, je zákaz vopred skrátiť premlčaciu lehotu nároku zo zodpovednosti za úmyselné porušenie povinnosti alebo za nemajetkovú škodu [§ 161 písm. c)]. Toto obmedzenie je odôvodnené významom takýchto nárokov ako aj tým, že takéto skrátenie by odporovalo dobrým mravom. Obmedzenie sa však vzťahuje len na skrátenie pred uplynutím premlčacej lehoty. Neplatí však na skrátenie po porušení povinnosti alebo spôsobení škody. Posledným obmedzením

D. Začiatok premlčacej lehoty (§ 162)

Ako už bolo uvedené, Návrh mení **všeobecné pravidlo pre začiatok** plynutia premlčacej lehoty, a to v niekoľkých smeroch (§ 162).

Po prvé, podľa Návrhu, ak zákon neustanovuje inak, začína premlčacia lehota plynúť odo dňa zroku. Pod zrokom sa rozumie zročnosť nároku, teda práva požadovať, aby určitá osoba niečo konala alebo opomenula. Ak ale nároku zodpovedá trvajúca povinnosť niečo konať alebo opomenúť (napr. povinnosť na trvajúce alebo opakujúce sa plnenie), potom sa nárok stáva zročným až prvým dňom porušenia tejto povinnosti. Ak po porušení povinná strana opäť začne plniť povinnosť, potom sa začatá premlčacia lehota nezohľadňuje. Ak opäť povinnosť poruší, začne plynúť nová premlčacia lehota (z toho dôvodu bolo zvolené slovo „zakaždým“).

V niektorých prípadoch sa môže deň zroku zhodovať s dňom splatnosti (teda dňom, kedy má povinná osoba konať), a to vtedy, ak je deň splatnosti určený dohodou, zákonom alebo rozhodnutím. Ak však bolo možné od povinnej osoby požadovať, aby konala, už skôr, potom deň zroku predchádza dňu splatnosti. Ide tu o prípady, kedy splatnosť závisí od oprávnenej osoby – teda predovšetkým od jej výzvy na plnenie pri dlhoch, kde bolo určenie splatnosti ponechané na veriteľa (§ XX) alebo kde nie je deň splatnosti ani ustanovený zákonom, ani určený rozhodnutím a ani dohodnutý (§ XX). V takýchto prípadoch zrok nastáva nie v deň splatnosti, ale už v deň, v ktorom mohla oprávnená osoba po prvý krát konať. Toto pravidlo nadväzuje na ustálenú judikatúru (R 28/1984 obč., R 91/2004 alebo R 17/2017) a zároveň odstraňuje pochybnosti o premlčaní nárokov splatných na výzvu.

A po druhé, Návrh na rozdiel od doterajšej úpravy bráni začatiu plynutia premlčacej lehoty, ak oprávnená osoba v deň zroku o nároku, alebo jeho zročnosti, prípadne o povinnej osobe vôbec nevedela. V takomto prípade začne lehota plynúť až odo dňa, keď sa tieto skutočnosti dozvedela alebo sa o nich mohla dozvedieť. Zamedzí sa tak nespravodlivým následkom vyplývajúcim zo skutočnosti, že sa oprávnená osoba nemohla o nároku alebo povinnej osobe dozvedieť ani pri vynaložení náležitej starostlivosti [§ 111 ods. 2 písm. b)]. Slová „mohla dozvedieť“ znamenajú, že premlčacia lehota začne plynúť už pri obyčajnej nedbanlivosti, nie až pri hrubej. Od každého možno totiž očakávať, že sa bude o svoje práva zaujímať. Možno preto od neho vyžadovať náležitú starostlivosť, aby sa o zročnosti a povinnej osobe dozvedel. To, aká starostlivosť bude náležitá, však bude závisieť od okolností prípadu.

Ako už bolo uvedené, zohľadňovaním subjektívneho faktora sa Návrh priklonil k súčasným európskym tendenciám (§ 619 ČOZ, § 199 BGB, čl. III.-7:301 DCFR, čl. 150 pPKC). Dôkazné bremeno o tom, že začiatok premlčacej lehoty bol takto odsunutý, pritom znáša ten, kto sa ho dovoláva, a to aj napriek tomu, že ide o dokazovanie negatívnej skutočnosti. Podľa súčasných procesných teórií možno totiž aj takéto skutočnosti dokazovať.¹⁸

Na druhej strane, zohľadňovaním iba subjektívnych okolností by sa začatie plynutia premlčacej lehoty mohlo neprímerane dlho odsúvať. Návrh preto za účelom naplnenia poriadkovej funkcie premlčania zavádza obmedzenie, v zmysle ktorého sa nárok premlčí najneskôr za 10 rokov od zročnosti nároku bez ohľadu na to, že ešte neuplynula celá, napr. trojročná premlčacia lehota. To znamená, že sa tu kombinujú subjektívne a objektívne prvky podobne, ako to doterajšie právo pozná v súvislosti s premlčaním nárokov na náhradu škody

¹⁸ Pozri LAVICKÝ, P. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha : Leges, 2017, s. 231 a nasl.

či vydanie bezdôvodného obohatenia (§ 106 a 107 OZ, § 398 ObZ). Uplynutím uvedenej 10 ročnej doby sa však nárok nepremlčí v prípade, ak v tom čase bude premlčacia lehota spočívať alebo bude jej uplynutie odložené. Ak však lehota v tom čase ani nespočívala, ani jej uplynutie nebolo odložené, nárok sa premlčí, a to aj vtedy, ak premlčacia lehota spočívala počas určitého obdobia pred uplynutím 10 ročnej doby.

Návrh z doterajšej úpravy nepreberá osobitný začiatok premlčacej lehoty nároku, ktorý treba najprv uplatniť u určitej osoby. Takáto úprava je v európskych úpravách ojedinelá. Navyše, odklad začiatku premlčacej lehoty je v rozpore s účelom premlčania. Okrem toho, ani pri iných právach nemá uplatnenie práva len voči povinnej osoby – teda inou cestou než uplatnením na súde či inom príslušnom orgáne – vplyv na začiatok premlčacej lehoty. Preto sa takéto riešenie javí ako nesystémové.

Návrh z dôvodu, že úprava premlčania má vnášať poriadok, obmedzuje autonómiu strán v tom zmysle, že výslovne zakazuje, aby si strany určili začiatok plynutia premlčacej lehoty odchýlne od zákona. Inak by sa totiž mohli obchádzať obmedzenia predĺženia lehoty. Ak strany chcú oddialiť skoré uplynutie premlčacej lehoty, môžu to docieľiť práve jej predĺžením v ustanovených hraniciach, nie však oddialením jej začiatku.

E. Spočívanie premlčacej lehoty (§ 163 – § 169)

V § 6 až 12 Návrh zakotvuje úpravu spočívania premlčacej lehoty. Spočívanie pritom znamená, že obdobie spočívania sa nezapočítava do plynutia premlčacej lehoty (§ 169). To znamená, že premlčacia lehota sa o toto obdobie predlžuje. Aby však nebola povinná osoba po skončení spočívania neprimerane zafažená nárokmi na opakujúce sa plnenia, napr. úroky, ktoré sa počas obdobia neuplatňovali, čím narastala ich súhrnná hodnota, Návrh preberá súčasnú úpravu, podľa ktorej spočívanie nevzťahuje na nároky na jednotlivé opakujúce sa plnenia (§ 169).

Navrhovaná úprava spočívania pritom dopadá na dva druhy prípadov. Prvou skupinou sú situácie, keď nie je objektívne možné, aby oprávnená osoba uplatnila nárok voči povinnej osobe. Druhú skupinu prípadov spočívania premlčacej lehoty tvoria zas prípady, keď síce uplatnenie nároku objektívne možné je, no vzhľadom na charakter vzťahu medzi povinnou a oprávnenou osobou alebo na charakter situácie by nebolo žiaduce, aby sa nároky počas trvania tohto vzťahu či situácie uplatňovali.

Návrh ako prvý dôvod spočívania uvádza prípady trvania **rodinných alebo obdobných vzťahov** (§ 163). Tieto vzťahy sú založené na určitej dôvere medzi jeho stranami, preto by nebolo vhodné, aby boli strany takéhoto vzťahu pod hrozbou uplynutia premlčacej lehoty nútené svoje vzájomné nároky uplatňovať na súde. Preto v takýchto prípadoch premlčacia lehota spočíva, kým takýto osobitný vzťah trvá. Návrh pritom spočívanie normuje pre väčší rozsah vzťahov než podľa doterajšieho práva (§ 114 OZ). *Ratio legis* doterajšej úpravy totiž nedopadá len na vzťahy medzi manželmi a medzi zákonnými zástupcami a zastúpenými, ale aj na iné obdobné vzťahy. Návrh rovnako, ako to platí podľa doterajšieho práva, nepočíta s ochranným odkladom uplynutia premlčacej lehoty po skončení spočívania. Vychádza sa zo záveru, že oprávnená osoba musí dbať o svoje práva. A keďže o odpadnutí dôvodu spočívania vie, resp. má vedieť, nemala by sa spoliehať na odklad. Ochrana si však zasluhujú maloletí, prípadne plnoletí nespôsobilí na rozhodovanie. Táto ochrana im je však poskytovaná prostredníctvom úpravy obsiahnutej v § 164.

Podľa § 164 totiž spočíva premlčacia lehota aj vtedy, ak ide o **nárok maloletého alebo plnoletého nespôsobilého na rozhodnutie**. Takáto osoba totiž nie schopná sama hájiť svoje práva, preto je potrebné, aby premlčacia lehota jej nároku spočívala, buď kým nedosiahne plnoletosť (ak ide o maloletú osobu), resp. nenadobudne spôsobilosť na rozhodovanie (ak ide o plnoletú osobu), alebo kým jej nebude ustanovený zákonný zástupca. Výnimkou z uvedeného pravidla je prípad nároku uvedenej osoby, ktorý vznikol neoprávneným zásahom do jej osobnostných práv, napr. z dôvodu znásilnenie či sexuálneho obťažovania. Aj keby mala takáto osoba zákonného zástupcu, premlčacia lehota spočíva, až kým nenadobudne plnoletosť alebo spôsobilosť na rozhodnutie. Dôvodom je skutočnosť, že jej zákonný zástupca nemusí byť schopný posúdiť, ako silno ju narušenie vlastnej osobnosti zasiahlo. Zároveň sa v prípadoch podľa § 164 ustanovuje – ako to platí aj dnes (§ 113 OZ) –, že aj keď odpadne dôvod spočívania, tak premlčacia lehota neuplynie skôr než za jeden rok po skončení spočívania. Dôvodom je ochrana oprávnenej osoby, ktorá by mohla byť po odpadnutí dôvodu spočívania v časovej tiesni, napríklad aj vzhľadom na množstvo ňou doteraz neuplatnených nárokov; obdobne aj ustanovený zákonný zástupca potrebuje určitý časť, aby sa zorientoval. Odklad uplynutia sa z povahy veci neuplatní, ak by premlčacia lehota aj bez odkladu uplynula až za jeden rok. Na

rozdiel od súčasnej úpravy však premlčacia lehota podľa Návrhu nespočíva, ak ide o nároky voči takejto osobe. Ich uplatneniu totiž objektívne nič nebráni. Ak budú uplatnené, tak súd ustanoví maloletej alebo nespôsobilej osobe procesného opatrovníka (§ 69 CSP). Nebolo by účelné, aby veritelia odkladali uplatňovanie svojich nárokov napr. až do času plnoletosti a potom nimi mladého človeka prekvapili.

Ďalším dôvodom spočívania je prípad **obnovenia právnickej osoby** (§ 165). Ak právnická osoba zanikla, potom jej veritelia nemohli voči nej svoje nároky objektívne uplatniť. Preto po vzore § 643 ods. 2 ČOZ Návrh ustanovuje, že počas obdobia od zániku do obnovenia právnickej osoby premlčacia lehota nárokov voči nej spočíva. Ide však len o tie nároky, ktorá v čase zániku právnickej osoby neboli ešte premlčané. Po obnovení právnickej osoby pokračuje premlčacia lehota tam, kde prestala plynúť pri zániku právnickej osoby. Aby však mali oprávnené osoby dostatok času dozvedieť sa o jej obnovení a pripraviť sa na uplatnenie nároky, podľa Návrhu premlčacia lehota neuplynie skôr než za šesť mesiacov od nariadenia dodatočnej likvidácie podľa § XX. Odklad uplynutia sa z povahy veci neuplatní, ak by premlčacia lehota aj bez odkladu uplynula až po šiestich mesiacov.

Dôvodom spočívania je podľa Návrhu aj **mediácia alebo alternatívne riešenie sporu** (§ 166). V takýchto prípadoch nie je vhodné, aby boli strany nútené uplatňovať nároky na súde, ak sú ochotné využívať oficiálne mimosúdne nástroje. Keďže strany vedia, kedy sa mediácia či alternatívne riešenie sporu začalo a kedy sa skončilo, presne vedia, koľko im z premlčacej lehoty ostáva. Netreba ich preto chrániť odkladom uplynutia premlčacej lehoty po skončení spočívania.

Ďalším prípadom spočívania podľa Návrhu je podľa vzoru § 205 BGB a § 162 TsÜS¹⁹ prípad, ak sa strany dohodli, že napriek vymáhateľnosti nároku má povinná osoba počas určitej doby **právo odoprieť plniť** (§ 167). V takejto situácii by bolo nemalo logiku, ak by bola oprávnená osoba nútená pod hrozbou uplynutia premlčacej lehoty, nárok uplatniť, keďže by povinná strana mohla uplatniť námietku odopretého plnenia, čo by viedlo k zamietnutiu žaloby. Vzhľadom na to, že oprávnená strana o dĺžke spočívania dopredu vie, a teda je schopná napláňovať si uplatnenie nároku, nie je potrebné ju chrániť ochranným odkladom po skončení spočívania.

Premlčacia lehota taktiež spočíva aj vtedy, ak nie je možné nárok uplatniť z dôvodu **vyššej moci alebo bezprávnej vyhrážky** zo strany povinnej osoby (§ 168). Premlčacia lehota v týchto prípadoch spočíva, kým tento dôvod neodpadne. Toto pravidlo sa však po vzore § 206 BGB alebo § 651 ČOZ uplatní len v prípade, ak daný dôvod bráni uplatneniu nároku v posledných šiestich mesiacoch jej plynutia. Ak tento dôvod bráni uplatneniu skôr, no v posledných šiestich mesiacoch uplatnenie možné je, potom premlčacia doba počas obdobia bránenia nespočívala. Pri existencii týchto dôvodov Návrh nepočíta so žiadnym odkladom uplynutia premlčacej lehoty. Vychádza sa zo záveru, že oprávnená osoba musí dbať o svoje práva. A keďže o existencii dôvodu spočívania a o jeho odpadnutí vie, resp. má vedieť, nemala by sa spoliehať na odklad.

Osobitne, mimo oddielu venovanému spočívaniu, je upravený ešte jeden dôvod spočívania premlčacej lehoty, ktorým je **odklad vykonateľnosti rozhodnutia, ktorým bola uložená povinnosť plniť** (§ 171 ods. 3). V takomto prípade totiž objektívne nemožno začať exekúciu. Preto podľa Návrhu počas tohto odkladu premlčacia lehota spočíva. Ustanovenie je pritom potrebné z dôvodu, že ak by bol odklad nariadený až po uplynutí paričnej lehoty na plnenie, tak by lehota bez tohto ustanovenia plynula ďalej. Ani v prípade odkladu vykonateľnosti nie z povahy veci je potrebný ochranný odklad uplynutia premlčacej lehoty po skončení spočívania.

Na rozdiel od niektorých zahraničných úprav Návrh nezakotvuje úpravu spočívania premlčacej lehoty počas trvania mimosúdneho rokovania. Takáto úprava by mohla viesť k neistote, ako dlho premlčacia lehota spočívala, a to vzhľadom na nie vždy jednoduché určenie, kedy sa rokovania skončili. Navyše, obdobný účinok sa dá dosiahnuť prostredníctvom primeraného predĺženia premlčacej lehoty zo strany povinnej osoby (§ 161).

F. Pretrhnutie premlčacej lehoty (§ 170 – § 172)

Pod pretrhnutím premlčacej lehoty Návrh rozumie situácie, keď premlčacia lehota prestane plynúť a začne plynúť nová premlčacia lehota od začiatku. Na plynutie premlčacej lehoty pred tým, ako začala plynúť odznova, sa teda neprihliada. Pretrhnutie premlčacej lehoty pritom podľa Návrhu spôsobujú dve skutočnosti.

¹⁹ Estónsky zákon o všeobecnej časti civilného kódexu (*Tsiviilseadustiku üldosa seadus*).

Prvou je **uznanie nároku** (§ 170). Za uznanie nároku Návrh nepovažuje len písomné uznanie dlhu čo do dôvodu a výšky, ale aj iné úkony, z ktorých sa dá vyvodiť, že povinná strana existenciu nároku uznáva, napr. platenie úrokov, poskytnutie zábezpeky, splnenie opakujúceho alebo čiastkového plnenia či pokračovanie v plnení. Nie je pritom podstatné, aký bol skutočný úmysel povinnej osoby, postačuje, len ak sa dá z takéhoto úkonu objektívne vyvodiť, že jestvovanie nároku uznáva. Ak z týchto úkonov nevyplýva, že povinná osoba uznáva celý nárok, potom sa uznanie vzťahuje len na časť nároku, ktorej uznanie z daného úkonu vyplýva. Každým takýmto správaním sa premlčacia lehota pretŕha a začína plynúť nová lehota odznova, a to aj v prípade, ak už pred tým uplynula. To znamená, že ak napríklad ide o nárok na pokračovacie konanie a v konaní sa začalo, potom každým dňom pokračovania plynie premlčacia lehota nanovo. Ubúdať z nej začne, až keď sa prestalo v konaní pokračovať.

Nová premlčacia lehota plynie od uznania. Výnimkou je prípad – ako doteraz (§ 110 ods. 1 OZ) –, ak v uznaní bola uvedená lehota, do ktorej povinná osoba dlh splní. V takomto prípade premlčacia lehota plynie až po uplynutí tejto lehoty. Ak bol uznaný dlh rozložený do splátok, potom premlčacia lehota plynie samostatne pre každú splátku odo dňa, kedy mala byť splátka splnená (§ 175). Rovnako sa samostatne premlčávajú aj opakujúce sa plnenia (§ 174).

Nová premlčacia lehota je pritom rovnaká ako pôvodná. To platí aj v prípade, ak bola pôvodná lehota skrátená alebo predĺžená. Ak bola napr. lehota skrátená na jeden rok, uznaním začne nanovo plynúť nová lehota v dĺžke jedného roka. Tento prístup je nevyhnutný, pretože inak by napr. zaplatením úrokov došlo k zrušeniu skrátenia či predĺženia lehoty. Toto pravidlo sa však neuplatní, ak k uznaniu došlo až po uplynutí pôvodnej premlčacej lehoty. V takomto prípade bude pre novú premlčaciu lehotu platiť dĺžka ustanovená pre príslušný nárok zákonom. Dôvodom odlišného prístupu je skutočnosť, že v čase po uplynutí premlčacej lehoty už nemusia existovať dôvody, pre ktoré bola pôvodne lehota skrátená alebo predĺžená. Nie je preto na zákonodarcovi, aby prezumoval, že povinná osoba chce uznaním aj predĺžiť premlčaciu lehotu. Prečo bola opustená 10 ročná premlčacia lehota uznaných nárokov bolo vysvetlené vyššie pri odôvodnení § 160. Nová premlčacia lehota pritom môže – ako každá iná lehota – spočívať, jej uplynutie môže byť odložené alebo jej dĺžka môže byť skrátená či predĺžená. Rovnako môže byť aj pretrhnutá, či už novým uznaním, alebo uplatnením nároku.

Druhou skutočnosťou, ktorá podľa Návrhu spôsobuje pretrhnutie premlčacej lehoty, je **uplatnenie nároku** na príslušnom orgáne (§ 171). Za uplatnenie nároku Návrh považuje akýkoľvek úkon urobený na príslušnom orgáne (napr. na súde či na rozhodcovskom súde) bezprostredne za účelom vykonania, určenia, zabezpečenia nároku alebo exekúcie, a to aj v podobe námietky. Uplatnením nároku teda nie je len podanie žaloby na plnenie, ale aj iné úkony. Môže ísť napr. o podanie žaloby na určenie, že tu nárok je, alebo podanie návrhu na nariadenie neodkladného alebo zabezpečovacieho opatrenia. Rovnako môže ísť aj o podanie vzájomnej žaloby či uplatnenie námietky započítania v konaní. Dôvodom tejto širšej úpravy je, že jednou z funkcií premlčania je ochrana povinnej osoby pred dôkaznou núdzou. Ak je však nárok včas uplatnený hoci napr. aj určovacou žalobou o určenie, potom povinná osoba musí rátať s tým, že sa voči nej bude oprávnená osoba následne domáhať plnenia; musí si preto dôkazy uchovať aj naďalej.

Návrh v tejto súvislosti ustanovuje niekoľko podmienok, ktoré musia byť splnené, aby uplatnenie nároku pretrhlo premlčaciu lehotu. Prvou je, že nárok musí byť uplatnený na príslušnom orgáne. Ustanovenia Civilného sporového poriadku o zachovaní účinkov podania podaného na nepríslušný orgán (napr. § 6 ods. 2 CSP) nie sú však týmto ustanovením dotknuté. Premlčacia lehota tak bude pretrhnutá aj uplatnením práva na nepríslušnom orgáne, ak sa právo následne v ustanovenej lehote uplatnilo aj na príslušnom orgáne.

Druhou podmienkou pretrhnutia je, aby daný úkon smeroval k vykonaniu, určeniu, zabezpečeniu nároku alebo exekúcii bezprostredne. Úkon k týmto dôsledkom smeruje bezprostredne, ak predstavujú predmet konania o uplatnenom nároku (rozhodovanie o nich je teda vecou samou). Naopak, o bezprostredný úkon nepôjde napríklad v prípade návrhu na dôkaz a zabezpečenie dôkazného prostriedku (§ 345 a nasl. CSP). V takejto situácii totiž ešte nie je isté, či sa oprávnená osoba rozhodne uplatňovať svoj nárok, preto takýto nie bezprostredný úkon nemožno považovať za úkon, ktorý by zatlačal ochrannú funkciu premlčania do úzadia.

Tretou podmienkou je, aby oprávnená osoba v konaní riadne pokračovala. Návrh touto podmienkou preberá pravidlo ustanovené v § 112 OZ, ktoré sa však aplikovalo aj v

obchodnoprávných vzťahoch.²⁰ Pod riadnym pokračovaním sa rozumie to, že oprávnená osoba urobila v konaní všetko, aby sa mohla vec riadne prejednať (opravila vady podania, zaplatila súdny poplatok). Podľa tohto pravidla ak napríklad oprávnená osoba nezaplatí súdny poplatok alebo neodstráni vady žaloby a súd konanie z tohto dôvodu zastaví, potom platí, že premlčacia lehota nebola prerhnutá a plynula ďalej. Účelom tejto úpravy je najmä zamedziť tomu, aby oprávnená osoba zlomyseľne uplatňovala nárok len preto, aby docielila odklad uplynutia premlčacej lehoty podľa § 171 ods. 3.

V prípade, ak bol nárok uplatnený v už začatom konaní o práve povinnej osoby voči oprávnenej, tak podľa § 171 ods. 2 – inšpirovanom doterajšou úpravou § 404 ObZ a čl. 16 LC²¹ – platí, že právo bol uplatnené v rovnakom čase ako protiprávo. Podmienkou však je, aby obe práva vznikli z tej istej zmluvy alebo z účelovo previazaných zmlúv, alebo aby išlo o vzájomne podmieňujúce sa práva (napr. práva na vydanie plnení poskytnutých na základe zrušenej zmluvy). Na platnosti uvedenej fikcie pritom nič nezmení ani to, ak bude právo následne vylúčené na samostatné konanie: aj v takom prípade sa bude považovať za uplatnené v rovnakom čase, v akom bolo uplatnené protiprávo. Účelom tohto pravidla je predchádzať zbytočným konaniam a šetriť stranám náklady na unáhlené žaloby. Strana tak nie je nútená uplatňovať svoje právo, ak vie, že ani druhá strana neuplatňuje žiadne právo voči nej, hoci by mohla.

Podľa § 171 ods. 3 ak orgán nárok priznal alebo schválil o ňom zmier, tak začne plynúť nová premlčacia lehota vždy v trvaní troch rokov. Nová lehota plynie po uplynutí lehoty na plnenie, ak bola takáto lehota určená v rozhodnutí alebo dohodnutá v zmierni. Rovnako sa samostatne premlčávajú aj nároky na opakujúce sa plnenia (§ 174). Ak však žiadne lehoty na plnenie niet, potom nová premlčacia lehota začne plynúť od rozhodnutia (teda od jeho právoplatnosti). Pokiaľ by išlo o nároky, ktoré majú vzniknúť až v budúcnosti, vrátane nárokov na čiastkové alebo opakujúce sa plnenie, tie sa budú premlčovať v zmysle § 174 a 175 samostatne podľa tam ustanovených pravidiel. Ak bol napr. dlh rozložený do splátok, potom premlčacia lehota plynie samostatne pre každú splátku odo dňa, kedy mala byť splátka splnená.

Pod priznaním nároku Návrh rozumie rozhodnutie príslušného orgánu, vo výroku ktorého orgán nárok existenciu a oprávnenosť nároku potvrdil (či už výrokom o uložení povinnosti plniť, alebo výrokom o určení, že tu nárok je). Ustanovenie § 171 ale nedopadá na nároky, ktoré založil orgán ochrany konštitutívne. Ide totiž o novovzniknuté nároky, na premlčanie ktorých sa uplatnia príslušné pravidlá o premlčaní daného druhu nárokov.

Návrh v § 171 ods. 3 ustanovuje, že nová premlčacia lehota trvá vždy tri roky. To znamená, že aj keď zákon alebo dohoda pre daný druh nároku určuje kratšiu alebo dlhšiu lehodu, po tom, čo bude nárok priznaný rozhodnutím príslušného orgánu alebo založený zmiernom, začne plynúť vždy práve trojročná lehota. Návrh pritom nebráni tomu, aby aj takáto nová lehota spočívala, ak nastane niektorá z príčin spočívania, alebo aby jej uplynutie bolo odložené. Rovnako nová lehota môže byť skrátená alebo predĺžená, prípadne môže byť prerhnutá, napr. uznaním nároku alebo uplatnením nároku v podobe podania návrhu na začatie exekúcie. V prípade, ak bola vykonateľnosť rozhodnutia odložená, nová premlčacia lehota počas obdobia odkladu spočíva. Preto bola opustená 10 ročná premlčacia lehota priznaných nárokov bolo vysvetlené vyššie pri odôvodnení § 160.

Iná situácia však nastáva, ak oprávnená osoba síce nárok uplatnila aj v konaní riadne pokračovala, no konanie sa neskončilo rozhodnutím, ktorým by jej bol nárok priznaný alebo ktorým by bol schválený zmier o nároku. V takomto prípade podľa § 171 ods. 3 druhá veta platí, že uplatnením nároku sa premlčacia lehota nepretrhla, teda neprestala plynúť. Keďže však nejde o prípad, keď by oprávnená osoba v konaní riadne nepokračovala, Návrh jej poskytuje ochranný odklad uplynutia premlčacej lehoty po vzore súčasného § 405 ObZ a čl. 17 LC. Napríklad, ak oprávnená strana uplatnila svoj nárok námietkou v konaní o protinároku, ktoré bolo následne zastavené z dôvodu, že protistrana vzala žalobu späť. Alebo ak bolo exekučné konanie zastavené pre nedostatok majetku dlžníka. Tento odklad trvá všeobecne šesť mesiacov (súčasná jednoročná lehota podľa § 405 ObZ sa javí ako prídlhá).

V § 172 Návrh upravuje účinky uplatnenia nároku na príslušnom orgáne (nie teda účinky uznania) na plynutie **premlčacej lehoty súvisiacich nárokov**. Za súvisiace nároky sa na účel § 172 považujú dva prípady nárokov. Prvý prípad predstavujú nároky oprávnenej osoby voči

²⁰ Pozri OVEČKOVÁ, O. *Premlčanie v obchodnom práve*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015, s. 225.

²¹ *Limitation Convention* (Dohovor OSN o premlčaní pri medzinárodnej kúpe tovaru).

tretím osobám, ktoré sú voči nej zaviazané spolu s povinnou osobou alebo popri nej tak, že splnením nároku voči jednej z nich, zaniká aj nárok voči druhej. Konkrétne ide nároky voči solidárnym spoludlžníkom alebo o nároky voči spoludlžníkom zaviazaným na nedeliteľné plnenie, prípadne dlžníkom zaviazaným *in solidum* (napr. ručiteľ, poisťovnía dlžníka popri dlžníkovi či dlžník popri poisťovni). Ide teda viac-menej o prípady kryté doterajším § 406 ods. 1 ObZ a čl. 18 ods. 1 LC. Druhý prípad súvisiaceho nároku predstavuje nárok, ktorý má povinná osoba voči tretej osobe z vadného plnenia, ktoré od nej dostala a ktoré následne použila na splnenie svojho dlhu voči oprávnenej osobe, ktorá ju teraz kvôli týmto vadám žaluje. Ide teda o prípad dnes upravený v § 406 ods. 2 ObZ a čl. 18 ods. 2 LC.

Návrh pritom ustanovuje, že pretrhnutie premlčacej lehoty nároku uplatnením nároku spôsobuje, že premlčacia lehota súvisiaceho nároku neuplynie skôr než za šesť mesiacov od skončenia konania o uplatnenom nároku. Dôvodom je ochrana oprávnenej osoby pred nákladmi procesu, ktorý by inak musela z dôvodu predídania premlčania viesť voči viacerým zaviazaným osobám súčasne. Tento odklad však platí len v prípade, ak uplatnenie nároku bolo tretej osobe oznámené písomne, a to ešte pred tým, ako sa súvisiaci nárok premlčal. Len v takomto prípade nie je ochranná funkcia premlčania potrebná. Ak však už došlo k premlčaniu súvisiaceho nároku, potom si tretia osoba zasluhuje ochranu.

G. Osobitné ustanovenia o premlčaní niektorých nárokov (§ 173 – 176)

Návrh v § 173 až 176 upravuje osobitosti pre niektoré druhy nárokov. Nejde však o kazuistiku, osobitosti sa netýkajú nejakých konkrétnych prípadov nárokov, ale skôr všeobecných situácií.

Návrh v tomto smere v § 173 ustanovuje sa s premlčaním hlavného nároku zároveň **premlčia všetky vedľajšie nároky**. Za vedľajšie nároky Návrh na prvom mieste považuje nárok na príslušenstvo, ďalej nárok na zmluvnú pokutu ako aj nárok na náhradu škody spôsobenej nesplnením hlavného nároku alebo jeho omeškaním. Ide len o demonštratívny výpočet. Medzi vedľajšie nároky môžu byť zaradené aj iné nároky, napr. nároky na plody a úžitky. K premlčaniu vedľajších nárokov teda podľa Návrhu dôjde bez ohľadu na to, že ich vlastná premlčacia lehota ešte neuplynula, alebo že tieto nároky ešte ani nevznikli (napr. nárok na budúce úroky). Takéto riešenie je odôvodnené ochrannou funkciou premlčania, ktorá spočíva v tom, že premlčanie má chrániť povinnú osobu pred prípadnou dôkaznou núdzou ohľadne zániku nároku. Ak by sa pripustilo, že oprávnená osoba sa po premlčaní hlavného nároku môže stále domáhať napr. príslušenstva (a to aj keby len toho, ktoré vzniklo pred premlčaním hlavného nároku), potom by sa konanie napriek premlčaniu hlavného nároku muselo stále zaoberať hlavným národom. To by znamenalo, že povinná osoba by niesla dôkazné bremeno o zániku tohto nároku, čo by ju vzhľadom na uplynutý čas vystavovalo riziku dôkaznej núdze, teda riziku, ktorému má premlčanie zabrániť. Rovnako napr. veriteľ pohľadávky nechá premlčať nárok na plnenie, potom sa premlčí aj nárok na náhradu škody, ktorá vznikla z nesplnenia dlhu, resp. z omeškania jeho splnenia. V opačnom prípade by sa veriteľ mohol domôcť plnenia takouto náhradnou cestou, čo by bolo v rozpore s poriadkovým ako aj ochranným účelom premlčania. Dlžník by totiž znášal riziko prípadnej dôkaznej núdze o zániku nároku na plnenie, a teda o nevzniknutí nároku na náhradu škody, aj po uplynutí premlčacej lehoty nároku na plnenie. Výslovným zakotvením tohto pravidla sa zároveň odstráni nejednotnosť názorov v súdnej praxi i doktríne.²² Toto riešenie je po vzore rímskeho práva²³ bežne prijímané aj v zahraničí (§ 217 BGB, čl. 133 OR) aj v európskych unifikačných prácach (čl. 14:502 PECL, čl. III.-7:502 DCFR).

Predmetné pravidlo sa však neuplatní, ak nároky na príslušenstvo a vedľajšie plnenia, ktoré vznikli ešte pred premlčaním hlavného nároku, boli uplatnené ešte pred premlčaním hlavného nároku. Povinná osoba sa totiž takýmto uplatnením dozvedela o záujme oprávnenej strany na plnení ešte pred uplynutím lehoty, v ktorej možno od nej očakávať, aby si uchovávala prípadné dôkazy o zániku nároku. Ochranná funkcia, ale ani poriadková funkcia premlčania, si preto v takomto prípade nevyžadujú, aby sa predmetné nároky premlčali spolu s hlavným národom.

²² Pre názor, že nárok na úroky z omeškania možno uplatniť aj po premlčaní pohľadávky, ak nárok vznikol ešte pred jej premlčaním, porovnaj rozsudok NS SR sp. zn. 2 Obdo 36/2010. Pozri aj ŠTEVČEK, M., GRAUSOVÁ, K. Premlčanie úrokov z omeškania. In *Bulletín slovenskej advokácie*, 2010, roč. XVI, č. 12, s. 12; alebo HLOBÍKOVÁ, D. Premlčanie úrokov z omeškania a zmluvnej pokuty. In *Societas et Iurisprudentia*, 2016, roč. IV, č. 1, s. 104.

²³ Pozri Codex Iustinianus 4, 32, 26 pr. Pozri aj ARNDTS, C. L. *Učebná kniha pandekt. První díl. Náuky všeobecné a práva věcná*. Praha : Wolters Kluwer, 2010, s. 170.

Čo je príslušenstvom, je definované v § 42. Za vedľajšie nároky Návrh príkladom považuje aj nárok na zmluvnú pokutu, ktorý vyplýva z nesplnenia nároku, ako aj nárok na náhradu škody spôsobenej nesplnením alebo omeškaním.

Návrh ďalej v § 174 upravuje **premlčanie nárokov na jednotlivé opakujúce sa plnenia**. Návrh vychádza z názoru, že tieto nároky sa premlčávajú samostatne, pričom toto pravidlo platí aj pre všetky druhy úrokov. To znamená, že ak niet dohody o splatnosti úrokov, tak sa úroky premlčávajú na dennej báze. Dôvodom je predísť pochybnostiam, či sa takéto plnenia, napr. úroky, premlčávajú postupne samostatne alebo naraz ako celok, a to najmä vzhľadom na to, že sa ani v súdnej praxi, ani v doktríne doteraz nepodarilo nájsť zhodu.²⁴ Týmto prístupom sa táto doteraz sporná otázka vyrieši.

Návrh zároveň v § 174 druhá veta rieši otázku premlčania týchto nárokov v prípade, ak vyplývajú z celkového nároku. Ide o situáciu, keď jednotlivé opakujúce sa plnenia nie sú samostatné, ale sú plneniami jedného celku. Napríklad plnenia jednotlivých dávok dôchodku zo zmluvy o dôchodku sú plneniami jedného celku (dôchodku). Pre takého prípad Návrh stanovuje pravidlo, že premlčaním celkového nároku (*praescriptio totalis*) sú premlčané nároky na všetky opakujúce sa plnenia, teda aj tie, ktoré vznikli pred premlčaním, ako aj tie, ktoré vzniknú po premlčaní.²⁵ Takéto riešenie je odôvodnené spomenutou ochrannou funkciou premlčania a je prijímané aj v zahraničí (napr. § 1480 ABGB alebo čl. 131 OR). Premlčanie celkového nároku sa pritom spravuje všeobecnou úpravou, pričom dňom zroku bude zakaždým porušenie trvajúcej povinnosti.

Na druhej strane však existujú aj opakujúce sa plnenia, ktoré nie sú súčasťou celku, ako napríklad úroky. Plnenie úrokov, hoci opakované, totiž nie je odrazom jedného celkového práva na úroky, ale predstavujú samostatné nároky za každý jeden deň či inú časovú jednotku. Nejestvuje teda jeden celkový nárok na úroky, ale len množstvo samostatných nárokov na úroky za príslušné obdobie. Rovnako nejestvuje ani celkový nárok na jednotlivé plnenia nájomného, pretože nároky na ne vznikajú samostatne za príslušné obdobie nájmu. Na takéto situácie sa predmetné pravidlo neuplatní. Kedy sa premlčí celkový nárok, je otázkou všeobecnej úpravy. Avšak zakaždým, keď je čiastkové plnenie poskytnuté, môže ísť o uznanie, čo znamená, že premlčacia lehota celkového nároku začne plynúť odznova (§ 170).

V súvislosti s premlčaním celkového nároku nebolo potrebné v Návrhu normovať, že nároky na jednotlivé opakujúce sa plnenia sa premlčaním celkového nároku nepremlčia, ak sa uplatnili pred jeho premlčaním, ako to Návrh obdobne učinil napr. pri nárokoch na príslušenstvo. Uplatnením nároku na jednotlivé opakujúce sa plnenie pred uplynutím premlčacej lehoty celkového nároku sa totiž pretŕha aj táto premlčacia lehota. Nemôže teda nastať situácia, že sa celkové právo premlčí.

Návrh v § 175 upravuje začiatok plynutia premlčacej lehoty **nárokov na jednotlivé čiastkové plnenia (napr. splátky)**. Aj takéto nároky sa podľa Návrhu premlčávajú samostatne. Môže sa preto stať, že niektoré nároky už premlčané budú, niektoré ešte nie. Návrh toto pravidlo preberá z § 103 OZ. V prípade, ak sa kvôli nesplneniu jedného čiastkového plnenia stal splatným celý dlh, potom premlčacia lehota celého dlhu plynie od vymáhateľnosti nesplneného čiastkového plnenia. Výhoda tohto pravidla – dnes zakotveného v § 103 – spočíva v tom, že premlčacia lehota celého dlhu plynie od rovnakého času, ako premlčacia lehota omeškanej splátky. Všetky dlžné splátky sa tak premlčia naraz.

V § 176 Návrh upravuje doteraz neriešenú otázku plynutia premlčacej lehoty tzv. **súbežných nárokov**. Ide o nároky voči tej istej osobe, ktoré vznikli z rovnakej skutočnosti ako tento nárok a oprávnená osoba ich môže uplatňovať popri sebe alebo jeden namiesto druhého. V takýchto prípadoch podľa Návrhu – inšpirovanom úpravou § 213 BGB a § 160 TsÜS²⁶ – spočívajúce premlčacej lehoty jedného nároku, odklad jej uplynutia a jej pretrhnutie pôsobí aj pre ostatné nároky. Napríklad ak si z dôvodu vadného plnenia kupujúci uplatní na súde nárok na opravu, pretrhne sa plynutie premlčacej lehoty aj pre jeho alternatívne nároky, napr. pre nárok na zľavu z ceny. Alebo ak zo zákona oprávnenej osobe vyplýva jeden nárok a súbežne jej zo zmluvy vyplýva iný nárok.

Pravidlá zakotvené v § 173 až 176 majú pritom *lege non distinguente* uplatnenie aj na prípady uznaných alebo priznaných nárokov. Ak napríklad súd rozvrhne plnenie do splátok

²⁴ Pre prehľad názorov pozri HLUŠÁK, M. Premlčanie úrokov z omeškania. In *Súkromné právo*, 2018, roč. IV, č. 4, s. 155 a nasl.

²⁵ Pozri HLUŠÁK, M. O zmysle premlčania v civilnom práve. In *Súkromné právo*, 2019, roč. V, č. 2, s. 68.

²⁶ Estónsky zákon o všeobecnej časti civilného kódexu (Tsiiviiseadustiku üldosa seadus).

alebo prizná úroky, tieto nároky, ak vzniknú v budúcnosti, sa tiež budú premlčovať samostatne, pričom ak pre nesplnenie nároku na určité čiastkové plnenie sa stane splatným celý dlh, premlčanie sa bude spravovať tiež pravidlom podľa § 175.

2. Prepadnutie lehôt (§ 177 – 178)

A. Podstata prepadnutia lehôt (§ 177)

V súčasnej úprave sa o preklúzii normuje v § 583 OZ, v zmysle ktorého z dôvodu neuplatnenia práva v určenom čase právo zaniká len v prípadoch uvedených v zákone. Návrh z dôvodov uvedených vyššie úpravu preklúzie – teda prepadnutia lehoty – presúva zo záväzkovej do všeobecnej časti Občianskeho zákonníka. Návrh sa pritom odchyľuje tak od súčasnej úpravy, ako aj od Projektu z r. 2015.

V prvom rade, na rozdiel od Projektu z r. 2015 neupravuje, že ak to právny predpis výslovne ustanovuje, tak právo zaniká, ak sa neuplatnilo v určenom čase. Takéto zovšeobecnenie však nie je potrebné: ak zákon zánik výslovne predpokladá, tak potom nie je potrebná žiadna všeobecná norma.

Ďalej, na rozdiel od súčasnej úpravy aj Projektu z r. 2015, sa prepadnutie lehôt netýka len zániku práva v dôsledku márneho uplynutia lehoty na jeho uplatnenia. O preklúzii totiž môže ísť aj vtedy, ak právo zanikne v dôsledku márneho uplynutia lehoty na iný úkon ako je uplatnenie práva, napr. na určité oznámenie (vytknutie vady). Okrem toho, márne uplynutie prepadnej lehoty nemusí viesť len k zániku práva, ale aj k tomu, že právo vôbec nevznikne. Preto sa prepadnutie lehoty v Návrhu definuje širšie (§ 177).

Na rozdiel od súčasnej úpravy Návrh neustanovuje, že k zániku práva z dôvodu prepadnutia lehoty dochádza len v prípadoch uvedených v zákone, resp. v prípadoch výslovne ustanovených, ako to uvádzal Projekt z r. 2015. To, či právo v dôsledku prepadnutia lehoty, zanikne alebo nie, môže totiž zo zákona vyplývať aj bez výslovnej úpravy. Napríklad ak zákon predpokladá, že určitý úkon možno urobiť len v určitej lehote, potom úkon urobený neskôr nevyvoláva príslušné právne dôsledky, a to aj bez výslovnej úpravy. Rovnako nie je vylúčené, aby sa strany dohodli, že určité zmluvou založené právo, napr. opčné právo, zanikne jeho neuplatnením v určenej lehote.

Ďalším rozdielom oproti súčasnej úprave i úprave Projektu z r. 2015 je to, že Návrh neustanovuje, že súd prihliada na preklúziu z úradnej povinnosti. Aj takáto úprava je zbytočná, pretože ak právo zanikne alebo nevznikne, súd na to musí prihliadať, aj bez takejto osobitnej úpravy.

V neposlednom rade, Návrh na rozdiel od Projektu z r. 2015 neustanovuje, že plynutie prekluzívnej lehoty sa prerušuje a spočíva, len ak to ustanovuje právny predpis. Nie je totiž vylúčené, aby sa na prepadnutie lehôt aplikovala napr. úprava premlčania analogicky, samozrejme, len ak to neodporuje ani povahe aplikovaného ustanovenia o premlčaní, ani povahe príslušnej prepadnej lehoty. Na druhej strane, Návrh sa nevybral ani českou cestou, keď ČOZ v § 654 ods. 2 ustanovuje, že ustanovenia o plynutí premlčacej lehoty obdobne platia aj na prekluzívnu lehotu. V tomto smere Návrh rezignoval na akékoľvek usmernenie, ponechávajúc riešenie tejto otázky na súdnu prax a právnu náuku. Prepadne lehoty sú totiž rôznorodé a rôznorodé sú aj ich účely. Preto je potrebné pri každej jednej prepadnej lehote starostlivo zvážiť, či prípadné analogické použitie predpisov o premlčaní nezasahuje práve do účelu prepadnej lehoty.

B. Neprihliadanie na prepadnutie lehoty (§ 178)

Dôležitú zmenu, ktorú Návrh prináša, je možnosť neprihliadať na prepadnutie lehoty. Podmienkou je, aby bolo prepadnutie lehoty dôsledkom porušenia povinnosti druhej strany správať sa čestne a poctivo. Bez splnenia tejto podmienky nie je možné prepadnutie lehoty nezohľadniť. Preto ak druhá strana konala čestne a poctivo, potom lehota prepadne, ak keby to prinášalo pre oprávnenú stranu extrémne následky. Pri posudzovaní, či možno na prepadnutie lehoty neprihliadať, treba skúmať viacero okolností, najmä dôvod prepadnutia lehoty a ako sa na prepadnutí podieľala druhá strana. Napríklad ak by predávajúci úmyselne zavádzal kupujúceho, ktorý z toho dôvodu nevytkol vady včas, potom Návrh dáva možnosť, aby sa na prepadnutie lehoty neprihliadalo. Rovnako treba zohľadniť aj čas, ktorý uplynul medzi prepadnutím lehoty a vykonaním (vrátane uplatnenia) práva či uskutočnením iného úkonu, teda či oprávnená osoba zbytočne neatáľala. Ako bolo uvedené, neprihliadanie však nemôže byť automatické. Následkom neprihliadnutia na prepadnutie lehoty bude to, že na oneskorene vykonané právo či uskutočnený úkon sa bude hľadieť ako na včasný.

Dôvodom uvedenej úpravy je predovšetkým stanovisko, že správanie v súkromnom práve musí byť čestné a poctivé a nik by si nemal zo svojho nečestného alebo nepoctivého konania vyvodzovať pre seba priaznivé následky. Výslovná úprava bol zvolená aj z dôvodu, že bez nej by bolo neprihliadanie na prepadnutie lehoty problematické a otázne, no najmä preto, aby sa stanovili kritériá, ktoré treba pri posudzovaní zohľadniť.

3. Zmlčanie práv (§ 179)

A. Podstata a význam zmlčania práva

Ako bolo uvedené, Návrh zavádza novú ustanovizeň zmlčania práva. Myšlienkou, ktorá stojí za touto inštitúciou, je nasledovná: ak sa od niekoho dá očakávať, že svoje právo vykoná v primeranej dobe, no on ho nevykoná po dlhú dobu, hoci ho vykonať mohol, a druhá strana sa tejto situácii dobromyseľne prispôsobí a usporiada svoje záležitosti tak, že oneskorený výkon by pre ňu privedil neprimerané ťažkosti, potom prípadné uplatnenie práva po dlhej dobe nemožno pokladať za čestné. Ak niekto mohol právo vykonať, no bezdôvodne tak po dlhú dobu neurobil, nemal by pre seba čerpať zo svojej nečinnosti výhody, ak by tieto výhody spôsobili dobromyseľnej druhej strane závažné ťažkosti, ktoré sú neprimerané záujmu vykonať právo po tak dlhom čase. V takomto prípade sa oneskorený výkon práva prieči doterajšiemu prístupu jeho nositeľa, preto by to nemala byť druhá strana, kto by mal znášať negatívne následky oneskoreného výkonu práva. Zmlčanie tak na rozdiel od premlčania chráni výlučne individuálny záujem druhej strany. Neprichádza do úvahy, ak právo slúži aj inému záujmu.

Zmlčanie práv je tak ustanovizňou, v ktorej sa kľbi niekoľko okolností: neprimerane dlhá doba nečinnosti zo strany nositeľa práva, protichodnosť výkonu práva s doterajším správaním nositeľa práva (*venire contra factum proprium*) a porušenie určitej dôvery medzi stranami, ktorá vyplýva práve z dlhodobej nečinnosti. V takomto prípade nemožno považovať oneskorený výkon za čestný. Ak je splnená aj podmienka neprimeraných ťažkostí pre druhú stranu, potom by sa mala takémuto nečestnému výkonu práva odoprieť právna ochrana.

Či sú tieto podmienky splnené, bude pritom vždy závisieť od okolností konkrétneho prípadu; žiadne zovšeobecnenie nie je možné. Uplatnenie tejto ustanovizne v danom prípade si preto bude vyžadovať značnú dávku životných skúseností, nezaújatosť a zmysel pre česť a spravodlivosť. Na druhej strane, vzhľadom na to, že zmlčaniu práv ako ustanovizni nemožno dať úplne jasné kontúry, pri jej aplikácii treba byť obzvlášť opatrní, pretože príliš voľné uplatňovanie *iuris aequum* by mohlo oslabiť dôveru spoločnosti v normy *ius strictum*. V tejto ustanovizni tak voči sebe stoja všeobecný záujem na dôvere v právo a individuálny záujem na dôvere v spravodlivosť ako aj ochrana všeobecných legitímnych očakávaní a ochrana legitímnych očakávaní dobromyseľnej strany. Je preto nevyhnutné pristupovať k tomuto inštitútu opatrne a s rešpektom.²⁷

Zavedenie ustanovizne zmlčania práv je však odôvodnené nielen vyšším dôrazom Návrhu na čestnosť a poctivosť v právnom styku, ale aj skutočnosťou, že Návrh s premlčaním počíta len pri nárokoch. Pri iných právach než nárokoch (napr. výpoveď zmluvy) by tak bez zmlčania hrozilo riziko, že budú môcť byť uplatňované bez časového obmedzenia, čo by sa priečilo princípu právnej istoty a ochrany dôvery v čestnosť a poctivosť druhej strany. Zmlčanie práv je však zásahom do subjektívnych práv, preto použitie tejto ustanovizne musí byť výnimočné a veľmi starostlivo zvážené.

Z úpravy Návrhu vyplýva, že zmlčanie sa môže týkať len práv, ktoré sa vykonávajú voči niekomu. Môže ísť preto o oprávnenia vo forme nárokov či tvorivých práv alebo námietok, a to aj v prípade, ak ide o práva právoplatne priznané či uznané. Nepôjde však o mocenské oprávnenia, ako napr. právo k veci. Vlastnícke právo sa preto samo osebe zmlčať nemôže. To znamená, že ak vlastník nijako svoje vlastníctvo nevyužíva, nemôže sa zmlčať. Môžu sa však zmlčať nároky z neho vyplývajúce, nárok na vydanie veci nevynímajúc. Avšak vzhľadom na to, že v takomto prípade by sa vlastnícke právo mohlo vyprázdniť, k jeho zmlčaniu môže dôjsť celkom výnimočne, keď existujú dostatočne závažné dôvody, odôvodňujúce zmlčanie nároku na vydanie veci pred tým, ako povinná osoba mohla právo vydržať. Napríklad, ak by sused dlhodobou dobromyseľne užíval časť susediaceho pozemku a ešte pred vydržaním ju zastaval svojim domom tak, že vydanie pozemku susedovi by preňho spôsobilo závažné ťažkosti neúmerné záujmu suseda, ktorému nič nebránilo uplatňovať svoje právo skôr.

²⁷ Pozri BOEHMER, G. *Grundlagen der bürgerlichen Rechtsordnung. Zweites Buch. Zweite Abteilung.* Tübingen : J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1952, s. 118.

Ako bolo uvedené, v zmlčaní sa kľbia viaceré dôvody odopretia právnej ochrany. S premlčaním a prepadnutím lehôt spája zmlčanie uplynutie určitej doby. S inými inštitútmi ho zas spája spojitosť s poctivosťou a čestnosťou v právnom styku. Pri zmlčaní práva však nejde o to, že sa nositeľ práva svojho práva vzdáva. K zmlčaniu totiž môže dôjsť aj vtedy, keď nositeľ práva o možnom zmlčaní nevie, ba dokonca aj vtedy, ak mu nie je známe ani samotné právo. Od premlčania a prepadnutia lehôt sa zmlčanie líši v tom, že kým premlčanie a prepadnutie lehoty nastáva čírym uplynutím premlčacej lehoty, na zmlčanie len uplynutie dlhej doby nestačí. Potrebné je splniť aj niekoľko ďalších podmienok, ktoré odôvodňujú záver, že výkon práva po dlhej dobe nemožno považovať za čestný. Pri ich zakotvení Návrh pritom vychádzal z dlhoročnej skúsenosti zahraničnej súdnej praxe a doktríny ako aj z učenia Š. Lubyho.²⁸

B. Podmienky zmlčania práva

Prvou podmienkou zmlčania práva je **neprimerane dlhá doba nevykonania práva**. Zákon jej dĺžku neustanovuje, pretože tá bude závisieť vždy od okolností prípadu, rovnako aj dôležitosti práva. Niekedy môže byť veľmi dlhá, napr. pri nároku na vydanie veci, inokedy môže byť krátka napr. ak sa odstúpenie od zmluvy alebo výpoveď zmluvy nezrealizuje v primeranom čase od vzniku dôvodu na odstúpenie či výpoveď, môže sa právo zmlčať v závislosti od konkrétnosti napríklad aj za niekoľko týždňov. Neprimeranosť dĺžky môže vyplývať aj zo samotnej povahy práva ako aj stupňa dôvery druhej strany a zo správania nositeľa práva. K zmlčaniu však môže dôjsť aj pred uplynutím napr. premlčacej či prepadnej lehoty, musia však byť splnené všetky predpoklady zmlčania. Na druhej strane. Návrh zakladá pomerne krátke premlčacie aj prepadné lehoty, preto zmlčanie nárokov pred uplynutím týchto lehôt musí byť odôvodnené obzvlášť závažnou nečestnosťou. Už aj tak krátke premlčacie či prepadné lehoty by nemali byť zmlčaním ešte viac skrácované, ak na to nie sú závažné dôvody. Zmlčanie by preto nemalo bez existencie obzvlášť výnimočných dôvodov potláčať význam premlčania či prepadnutia lehôt.

Druhou podmienkou sú okolnosti, ktoré odôvodňujú **záver o zneužívajúcej povahe výkonu práva** po uplynutí neprimerane dlhej doby, teda o jeho zarážajúcej nepoctivosti. Tieto okolnosti treba pritom posudzovať vo vzájomnej súvislosti. Týmito okolnosťami podľa Návrhu sú najmä:

- a) **očakávateľnosť skoršieho výkonu práva:** Samotná nečinnosť sama osebe nestačí. Potrebné je, aby sa dalo očakávať, že nositeľ práva svoje právo vykoná. Napríklad ak sa veriteľ dozvedel o porušení povinnosti zabezpečenej zmluvnou pokutou, možno od neho očakávať, že si v dohľadnej dobe bude pokutu nárokovať. Obdobne, ak vyzval druhú stranu na zaplatenie pokuty, možno od neho očakávať, že v dohľadnej dobe bude výzvy opakovať, prípadne sa obráti na súd, a nebude čakať po dlhú dobu, kým pokuta narastie. Rovnako, ak objednávateľ stavby vidí, že sa stavba nestavia celkom podľa projektu, možno očakávať, že na to upozorní v dohľadnej dobe. Taktiež ak sa zmluvný partner dozvie o dôvode výpovede, možno od neho očakávať, že zmluvu vypovie, ak považuje výpoveď za preňho dôležitú. Táto podmienka v sebe zároveň zahŕňa jednak možnosť vykonať právo, jednak absenciu opodstatneného dôvodu, pre ktorý sa s vykonaním práva otáľalo. Táto podmienka má tak zabezpečiť aj to, aby nedošlo k zmlčaniu práva tam, kde oprávnená osoba nemohla právo vykonať, napr. z dôvodu vyššej moci, duševnej poruchy apod. Nevyžaduje sa však, aby oprávnená osoba o svojom práve vedela. Podstatné je, či sa o ňom mohla dozvedieť a následne mohla svoje právo vykonať. Na druhej strane, ak o svojom práve nevedela a nebolo to dôsledkom nedbanlivosti, potom na to, aby sa právo zmlčalo, musia existovať o to závažnejšie okolnosti,
- b) **dôvodná dôvera druhej strany, že právo nebude vykonané:** Táto podmienka vyžaduje, aby nevykonanie práva počas neprimerane dlhej doby vzbudilo u druhej strany, resp. že sa dovtedajší stav nezmení. Táto dôvera musí byť teda následkom nečinnosti druhej strany, pričom ju treba vnímať predovšetkým objektívne. Teda či by priemerná rozumná osoba v postavení povinnej osoby mohla z nečinnosti nositeľa práva dôvodne nadobudnúť pocit, že právo už nebude vykonané. Ak to možné nebolo – napríklad preto, lebo veriteľ dlžníka upomínal – potom nemožno hovoriť o dôvodnej dôvere, aj keď dlžník mohol subjektívne veriť tomu, že právo vykonané nebude,
- c) **prispôsobenie sa druhej strane existujúcemu stavu:** Podľa tejto podmienky je na zmlčanie práva nevyhnutné, aby sa druhá strana **prispôsobila existujúcemu stavu**, teda objektívnemu očakávaniu, že právo nebude vykonané. Na zmlčanie práva nestačí len vznik

²⁸ LUBY, Š. *Slovenské všeobecné súkromné právo. I. zväzok. Úvodná časť – Všeobecná časť – Osobnostné právo*. Bratislava : Knížnica Právnickej jednoty v Bratislave, 1941, s. 391.

dôvery. Potrebné je, aby druhá strana tejto dôvere prispôsobila svoje záležitosti. Napríklad ak dlžník rozpustí rezervy, ktoré držal na zaplatenie dlhu, alebo ak zdroje pôvodne vyčlenené na úhradu veriteľovi investoval niekde inde. Ak však dlžník nezmenil svoje správanie a stále počítal s úhradou, potom zmlčanie neprichádza do úvahy.

- d) **neprimerané ťažkosti na druhej strane:** Pri tejto podmienke ide o to, že ak by nositeľ práva vykonal právo, druhej strane by tým spôsobil neprimerané ťažkosti práve z dôvodu, že svoje záležitosti prispôsobila dovtedajšiemu stavu a očakávaniam, že právo vykonané nebude. To znamená, že samotná existencia neprimeraných ťažkostí nestačí. Ťažkosti musia nastať nielen kvôli výkonu práva, ale rovnako aj kvôli tomu, že druhá strana v dôsledku výkonu práva musí opätovne preusporiadať svoje záležitosti. Ťažkosti preto musia byť v príčinnej súvislosti s prispôbením sa. Nezohľadňuje sa pritom to, či toto preusporiadanie závažne zaťaží majetok druhej strany; právo sa môže zmlčať, aj keď je druhá strana bohatá. Samozrejme, veľa bude závisieť od povahy zmlčaného práva.
- e) **dobromyseľnosť druhej strany:** Táto podmienka – ktorá nevyplýva z textu Návrhu, ale vyplýva z toho, že pri zmlčaní musí ísť o zarážajúcu nepoctivosť – si vyžaduje, aby druhá strana, teda strana, voči ktorej sa právo vykonáva, bola dobromyseľná. Strana nebude dobromyseľná, ak napr. sama zatajila nositeľovi práva vznik práva alebo ak ho zavádzala, čím spôsobila, že nositeľ práva vykonal právo až po neprimerane dlhej dobe. Rovnako strana nebude dobromyseľná, ak ona o práve vie a zároveň vie, že jeho nositeľ o ňom nevie. Napríklad ak škodca vie, že spôsobil škodu a uvedomuje si, že poškodený o škode nevie, potom sa nárok na náhradu škody nemôže voči nemu zmlčať.

C. Následky zmlčania

Následkom zmlčania je podľa Návrhu odopretie ochrany príslušného práva. To znamená, že ak napríklad niekto nechal zmlčať svoje právo na zmluvnú pokutu, prípadnú žalobu súd zamietne. Rovnako, ak niekto započíta zmlčanú pohľadávku voči inej pohľadávke, potom súd na takéto započítanie neprihliadne a druhej strane, ktorá požaduje zaplatenie svojej pohľadávke vyhovie. Súd na zmlčanie prihliada *ex offio*. Na druhej strane, aby tak mohol urobiť, druhá strana musí tvrdiť, prípadne aj preukázať, že sú tu okolnosti, ktoré opodstatňujú záver o zmlčaní práva.

Odopretie ochrany práva v dôsledku jeho zmlčania je však možné len výnimočne po zohľadnení záujmov strán. Požiadavka výnimočnosti v sebe zahŕňa opatrnosť v posudzovaní podmienok zmlčania. Dôvody na odopretie ochrany, vrátane neprimerane dlhej doby, musia byť preto presvedčivé, neponechávajúce dôvodné pochybnosti o tom, či je výkon práva naozaj nečestný. Pokiaľ ide o požiadavku zohľadniť záujmy oboch strán, táto si vyžaduje pomerovanie záujmov. Zodpovedať bude preto treba otázku, či si ochranu viac zasluhuje druhá strana alebo nositeľ práva. Ak si totiž zasluhuje ochranu nositeľ práva, potom nemožno hovoriť o nečestnom výkone. O nečestný výkon nemusí ísť napr. ani vtedy, ak síce žiadna strana nevedela o práve, no druhá strana mala lepšiu pozíciu právo zistiť než nositeľ práva. V takom prípade môže prevážiť záujem na ochrane nositeľa práva nad ochranou druhej strany.

4. Pravidlá počítania času (§ 180 – 190)

Návrh upravuje pravidlá počítania času vo väčšom detaile, ako je to v doterajšom práve. Pravidlá počítania času sa pritom uplatnia len vtedy, ak nič nenasvedčuje tomu, že sa strany dohodli inak, vrátane ak nič iné nevyplýva z povahy prípadu. Napríklad ak z dohody strán sa dá vyvodiť, že koniec určitej lehoty má uplynúť v konkrétnu sobotu, potom sa neuplatní pravidlo, ktoré odsúva koniec lehoty na najbližší pracovný deň (§ 181). Východiskom návrhu je pritom právnické počítania času (*computatio civilis*), založené na tom, že najmenšou a základnou časovou jednotkou je kalendárny deň začínajúci o 00:00 hod. Z tohto východiska zároveň vyplýva pravidlo to, že doba by mala plynúť počas príslušného počtu jednotiek počnúc hodinou 00.00 prvej celej jednotky, a teda, že doba by mala plynúť počas príslušného počtu *celých* jednotiek.

V § 180 Návrh ustanovuje základné pravidlá pre **začiatok doby určenej podľa dní, týždňov, mesiacov a rokov**. Na rozdiel od súčasnej úpravy Návrh ustanovuje začiatok počítania nielen doby, pre ktorej začiatok je rozhodujúca nejaká určitá udalosť (doručenie výpovede, spôsobenie škody atď.), ale aj doby, ktorá plynie od začiatku dňa (od pondelka, od prvého dňa nasledujúceho mesiaca atď.). Kým v prvom prípade sa doba počíta až od nasledujúceho dňa, v druhom prípade nie je takýto odklad potrebný.

Na túto dvojakú úpravu Návrh nadväzuje v § 181, v ktorom je ustanovený **koniec doby určenej v týždňoch, mesiacoch a rokoch**. Návrh tu rozlišuje, či je pre začiatok lehoty rozhodná určitá udalosť alebo začiatok dňa. Ak ide o prvý prípad, potom sa lehota končí dňom, ktorý sa zhoduje označením alebo pomenovaním s dňom, v ktorom nastala udalosť. Návrh tu teda preberá doterajšie pravidlo § 122 ods. 2 OZ. Ak však ide o druhý prípad, lehota sa končí dňom, ktorý predchádza dňu, ktorý sa pomenovaním alebo označením zhoduje s prvým dňom lehoty. Doterajšia úprava toto druhé pravidlo výslovne nenormovala, no jeho správnosť vyplýva zo všeobecného chápania trvania dôb, ktoré začínajú od začiatku dňa. Napríklad nájom dohodnutý na jeden rok so začiatkom 1. 1. končí 31. 1. a nie až o deň neskôr.²⁹

V § 182 Návrh preberá úpravu § 122 ods. 3 OZ, zaoberajúcu sa **koncom lehoty pripadajúcim na sobotu, nedeľu, sviatok alebo deň pracovného pokoja**. V takýchto prípadoch sa koniec lehoty odsúva na najbližší pracovný deň. Toto pravidlo však nevzťahuje len na koniec lehoty, teda doby určenej na vykonanie nejakého úkonu, ale aj na termín, teda konkrétny, určitý deň, v ktorom sa má úkon vykonať. Dôvodom tohto doplnenia je to, že ak sa nedá z dohody strán vyvodiť iný zámer, potom možno rozumne predpokladať, že ak termín plnenia pripadá na nedeľu, potom ho strany skôr chceli odložiť na pondelok, než nútiť stranu, aby niečo vykonala už v piatok.

Návrh ďalej v § 183 rieši otázku **plynutia dôb určených v kratších jednotkách než v dňoch**. Návrh tu po vzore § 608 ČOZ a § 122 Projektu z r. 2018 deklaruje pravidlo prirodzeného počítania času (*computatio naturalis*), teda počítanie od okamihu k okamihu.³⁰ Pri takomto počítaní sa k okamihu začiatku jednoducho pripočíta počet príslušných jednotiek, a tak sa zistí posledný okamih lehoty. Ak sa napr. doba 2 hodín začína o 10:10, potom končí o 12:00, alebo ak má niekto na vykonanie nejakej činnosti 30 minút počnúc 12:25, potom činnosť treba vykonať najneskôr o 12:55. Toto pravidlo samozrejme platí, len ak z dohody strán nevyplýva iný zámer. To platí najmä pri počítaní dôb určených na 24, 48, 72 atď. hodín. V takýchto prípadoch nie je vylúčené, že strany tu mysleli kalendárny deň. Ak však takýto záver nemožno urobiť ani výkladom právneho úkonu, potom treba uplatniť pravidlo pre doby určené v hodinách.

Ďalšie pravidlo, ktoré doteraz nebolo výslovne upravené, je pravidlo o **dobách určených vo viacerých rôznych jednotkách** (§ 184), napr. jeden mesiac a päť dní. V takýchto prípadoch sa podľa Návrhu sa najprv vypočíta doba podľa dlhšej jednotky a potom podľa kratšej. Napríklad aj sa doba určená na dva mesiace o desať dní počíta od 10. 5., najprv sa vypočíta podľa dvoch mesiacov (10. 7.) a následne sa pripočíta 10 dní (20. 7). Týmto pravidlom sa zabezpečí istota, ktorá jednotka sa ma počítať ako prvá. Výsledok môže byť totiž vzhľadom napr. na rôzny počet dní v mesiaci alebo na nepracovné dni rôzny. Obdoba tohto pravidla je zakotvená aj v iných právnych poriadkoch (napr. § 606 ČOZ).

V § 185 Návrh zakotvuje pravidlo pre prípad, ak sa pri **dobe určenej v mesiacoch alebo rokoch nevyžaduje nepretržité plynutie**. Napríklad ak sa strany dohodnú, že v priebehu roku môže oprávnená osoba využívať určitú vec jeden mesiac. V takom prípade sa za jeden mesiac bude považovať 30 dní, tzn. oprávnená osoba bude môcť počas roka vec užívať v 30 rôznych dňoch. Vzorom tejto úpravy je § 191 BGB a čl. 114 PKC.

Návrh v § 186 ustanovuje, ako sa majú chápať rôzne **iné výrazy určujúce čas**, ako napr. koncom obdobia, ktoré napr. strany použili v zmluve medzi nimi. Návrh v § 186 ods. 1 preberá dnešné pravidlo zakotvené v § 415 ObZ. V odseku 2 Návrh po vzore § 122 ods. 5 Projektu z r. 2018 rieši formulácie „bezodkladne“ a „bez zbytočného odkladu“, a to za účelom predídenia nedorozumení, keďže niekedy sa tieto formulácie používajú *promiscue*. V odseku 3 sa zas rieši prípad, ak je lehota určená len na časť mesiaca, polovicu, štvrtinu. Vzhľadom na to, že mesiac môže mať rôzny počet dní, tak Návrh zakladá, že v takýchto prípadoch sa za mesiac považuje 30 dní. Doba určená na polovicu mesiaca tak bude trvať 15 dní. Toto pravidlo má svoj pôvod v § 122 ods. 1 OZ posledná veta.

Návrh v § 187 rieši otázku **predĺženia doby**. Po vzore § 190 BGB sa v ňom ustanovuje, že dodatočná doba sa počíta po uplynutí pôvodnej počítanej lehoty. To znamená, že ak z dohody strán alebo povahy prípadu nevyplýva iný zámer, tak predĺženie doby, ktorá uplynula napr. 1. 5., o jeden mesiac sa počíta od uplynutia pôvodnej doby, nie odo dňa dohody strán o predĺžení.

²⁹ HLUŠÁK, M. O počítaní času (a o tom, čo zákon hovorí a čo nehovorí). In *Súkromné právo*, 2021, roč. 7, č. 5, s. 166-168.

³⁰ FEKETE, I. *Občiansky zákonník 1. Veľký komentár*. 3. vydanie, Bratislava : Eurokódex, 2018, § 122.

V § 188 Návrh po vzore § 601 ČOZ a § 275 ods. 1 Projektu z r. 2015 zakotvuje pravidlo, ako rozumieť slovám, že sa **právo nadobúda alebo zaniká určitým dňom**. Podľa návrhu právo sa nadobudne od začiatku dňa a zanikne uplynutím daného dňa. To však neplatí, ak to vylučuje povaha prípadu. Napríklad ak má ubytovaný kúpený pobyt v hoteli od 1. 1. do 2. 1., neznamená to, že tam môže byť od 1. 1. od 00:00 hod. do 2. 1. 23:59. Toto pravidlo sa zmyslulovne použije aj na vznik a zánik povinnosti.

Návrh v § 189 po vzore § 602 a § 275 ods. 2 Projektu z r. 2015 upravuje pravidlo, v zmysle ktorého sa má právny styk realizovať v **obvyklý denný čas**. Ak sa napríklad má nejaká vec odovzdať do konca dňa, povinnosť sa bude považovať za splnenú, ak sa vec odovzdá do uplynutia obvyklého denného času. Druhá strana, ktorá odmietne prevziať vec po skončení obvyklého denného času nie je v omeškaní a, naopak, v omeškaní je ten, ktorá mal vec odovzdať. Obvyklosť denného času sa určí podľa miesta ako aj podľa povahy danej činnosti. Toto pravidlo však neplatí, ak zo všeobecných zvyklostí, zo zavedenej praxe strán alebo z osobitných okolností prípadu vyplýva inak. Napríklad, ak by malo ísť o vrátenie veci a tú by bolo možné vrátiť vzhodením do určitej schránky, tak vzhodenie po skončení obvyklého času bude stále považované za včas učené.

V § 190 Návrh zovšeobecňuje pravidlo dnes zakotvené len pre premlčaciu lehotu (§ 111 OZ) o tom, že **zmena v oprávnenej či povinnej osobe** nemá vplyv na plynutie času. Toto pravidlo má totiž uplatnenie aj v iných prípadoch.